

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDSKRIFT FÖR HEMMET,

TILLEGNAD

NORDENS QVINNOR.

1877.

19:e årgången.

1:a häft.

Innehåll:

	Sid.
1. England såsom fanbärare för mensklighetens utvecklingsarbete af <i>Emund Gammal</i>	1.
2. Leopold och Gustaf III.....	20.
3. Några veckors sommarlif bland Östgötaskären af -- <i>th</i> --.....	36.
4. Ett karnevalsskämt.....	44.
5. Från stora världen.....	50.
6. Qvinnan och nykterhetsrörelsen i Sverige och Finland.....	57.
7. Om brudgäfvor. I.....	62.
Musikbilaga: " <i>Min mammas förklädsband</i> ", visa af <i>A. F. Lindblad</i> till ord af <i>Olof Stig</i> .	
Mönster med förklaring.	

STOCKHOLM,

P. A. NORSTEDT & SÖNERS FÖRLAG.

1. England såsom fanbärare för mensklighetens utvecklingsarbete.

Engelska karaktärsdrag

af *Ralph Waldo Emerson*.

Öfversättning. Upsala, Es. Edqvist. 228 sid. 8:o, pris 2 kr.

Notes sur l'Angleterre

par *H. Taine*.

Det skulle vara intressant att i en krets af kunniga och tänkande personer ur olika samhällsklasser, t. ex. vid ett lifvadt middags- eller tebord, uppkasta den frågan: hvilket bland de stora kulturländerna har under innevarande århundrade inverkat mest på vårt lands bildning? Filosofer och teologer skulle obetingadt svara: »Tyskland!» — de flesta litteratörer och medlemmar af högre aristokratien lika obetingadt: »Frankrike!» — största delen af handelsaristokratien skulle kanske svara: »England!» — personer af hög allmänbildning torde inom sig sucka: »ty värr icke England!» De båda första svaren äro utan tvifvel hvardera inom sitt område fullt berättigade; motsägelsen i de båda senare bevisar, att det engelska inflytandet ej är så stort, som önskligt vore.

Vid bemödandet att spåra de vägar, på hvilka engelska ideer bana sig tillträde, finner betraktaren, att de snarare spridas omedelbart genom engelska författare än medelbart genom engelskt inflytande på svenska skriftställare. Det är egentligen inom tre olika samhällslager, de framför allt göra sig gällande. Vändom oss först till de djupa lederna. Intet land förser vår

religiöst-moraliska folklitteratur med så många småskrifter som England. Sverige står härvidlag i tacksamhetsskuld till sådana författarinnor som t. ex. A. L. O. E., M:rs Wetherell, förf. af Jessicas moder, Miss Cummins, Miss Yonge m. fl. engelska eller amerikanska qvinnor, hvilkas älskliga och rena berättelser, fria från sekterism och intolerans, hafva på samma gång roat och förädlat otaliga läsare och bland annat skänkt en viss estetisk lyftning åt de många samqväm, som under namn af syföreningar inom vårt land arbeta för välgörande ändamål. — Inom alla stånd, dock mest inom medelklassen, hafva de stora engelska romanförfattarne alltifrån Scott intill George Eliot utöfvat ett omätligt inflytande. Främst i detta hänseende stå Dickens, Thackeray, C. Kingsley och George Eliot med sina snillrika, naturtrogna och på samfundslifvet syftande tids- och karaktersmålningar. Hit höra äfven Englands sedelärande causeurer, t. ex. förf. af Menniskans egen kraft, Menniskans sanna värde, bröderna Chambers m. fl. Inom kretsar med än högre bildning och med vana vid mer vetenskaplig läsning har det engelska inflytandet skaffat sig tillträde på tvänne sätt, dels omedelbart, dels medelbart. Det omedelbara är ej så stort, som man hade rätt att vänta, ty till vårt språk hafva jemförelsevis få engelska arbeten af detta slag blifvit öfverflyttade, bland hvilka Englands historia af Macaulay, Engelska civilisationens historia af Buckle och Inledning till religionsvetenskapen af Max Müller torde vara de mest kända, om man undantager arbeten på det naturvetenskapliga området. Det medelbara inflytandet deremot är vida mäktigare och utgör de ända till vårt aflägsna land utsträckta verkningarna af ett förhållande, som i mer eller mindre grad gjort sig gällande under de sistförflutna 150 åren. Genom litteratur- och kulturhistorien veta vi nämligen, att England redan under förra århundradet betraktades som mönsterstat och försåg det öfriga Europa med förebilder af religiös och politisk frihet. Frankrikes tänkare och snillen på 1730- och 1740-talet sökte

der en väl behöflig näring för hoppet om tanke- och handlingsfrihetens slutliga seger, när åsynen af hemlandets religiösa, moraliska och ekonomiska förfall och enväldets missbruk hotade att i sin första brodd qväfva hvarje ädelt frihetssträfvande. Ungefär samtidigt i slutet af 1720- och början af 1730-talet gjorde tvänne af tidehvarfvets utmärktaste snillen och inflytelsestarkaste män, Voltaire och Montesquieu, årslånga besök i England och återvände derifrån till hemlandet, brinnande af beundran för engelska förhållanden och af begär att i deras anda ombilda sitt fosterlands. Dessa författares skrifter utbreddes sig öfver Europa, och genom dem såsom språkrör lyckades Englands frisinnade lärkor vinna gehör öfver hela den bildade världen. Först sedan det engelska frihetsträdet blifvit omplanteradt i fransk jord, kunde dess löf spridas öfver alla land.

Något liknande dessa förhållanden eger rum ännu i dag. Det har visat sig vanskligt att acclimatisera det engelska frihetsträdet i fransk jordmån. Det trifves ej och hotar än att dö ut, än att förvildas, och bär då Sodoms äpplen, som väcka innevärnarnes fasa och afsky. På andra sidan Kanalen se de friheten fortfarande blomstra och bära ädel, helsobringande frukt. I sin nöd styra de då kosan på nytt ditöfver, för att än en gång hemta råd och hjälp från sina grannar. Detta arbete se vi utföras af några samtida bland Frankrikes utmärktaste söner; ett arbete, som förrättas än med hoppets segerfröjd, än med misströstans nedslagenhet. Guizot*) och Laboulaye**) framhålla den anglo-sachsiska racens företräden i den öppet uttalade förhoppningen, att deras egna landsmän en gång skola lyckas tillkämpa sig förebildens goda egenskaper; Laveleye***) svärfvar i detta hänseende mellan fruktan och hopp; Prevost-Paradol†) målar den ljusa taf-

*) Etudes biographiques sur la révolution d'Angleterre.

**) Förenta Staternas historia. Paris i Amerika.

***) Protestantismen och katolicismen i deras olika inverkan på folkens frihet och välförstånd.

†) Det nya Frankrike.

lan af frihetens förlofvade land, men, olyckligare än Moses, förutsäger han, att hvarken han sjelf eller hans folk skola någonsin få dit invandra, och hans Cassandrarop erhöi af fransk-tyska kriget 1870 en sorglig bekräftelse. Dessa fransmän erinra om den gamle Tacitus, som vid skildringen af germanernas friska, oförderfvade naturlif gaf sina landsmän mången bitter, väl behöflig men fåfång tillrättavisning. Dylika teckningar såväl af engelsmännens politiska sans, redbarhet och förstånd som af fransmännens olyckliga förvillelser och förhetsningar hafva genom snille, klarhet och vältalighet erhållit en spridning, som gjort deras författare till hela den bildade verdens lärmästare rörande grunderna för kyrklig och politisk frihet och skaffat dem en krets af läsare, talrikare än andra länders lärda på detta område, en läsekrets, som utbreder sig ända till vår aflägsna vrå af verden.

Detta indirekta engelska inflytande är kanske lika mäktigt hos oss, Nordens fransmän, som hos Söderns, hvilkas fåfänga ofta såras af varningarna, och som därför äro frestade att icke taga dem åt sig. Vi deremot, hvilka saken ej i första hand angår, kunna lugnt och utan förödmjukelse lyssna till lärdomarna. Dertill kommer det egendomliga förhållande, att engelska inflytandet, som sagdt är, mindre utöfvas på svenska vetenskapsmän än direkte på svenska allmänheten, då deremot det tyska och i viss mån också det franska mest gör sig gällande hos fackmän och genom dem först på Sveriges litteratur och högskolor och sedan på dess allmänhet. Englands politiska läror, antingen omedelbart kommande från hemlandet eller medelbart öfver Frankrike genom Laboulaye m. fl., hafva till och med blifvit vid en af våra högskolor anfallna*); men deras lättfattliga enkelhet samt sakförarnes lärdom, skicklighet och hänförelse hafva dock skaffat dem tillträde hos många medlemmar af våra bildade klasser, och skulle gjort det än mer, om äldre och medelålders män allmännare läste engelska och således vore i tillfälle att sjelfva studera Eng-

*) Om Politisk frihet och själfstyrelse af A. Nyblæus.

lands statsläror. De skulle i dessa finna stöd för den misstro och övilja, det praktiska lifvets män vanligen hysa mot alla statsläror, hvilka af filosofer ex professo utarbetas eller rekommenderas såsom de enda med förnuftet öfverensstämmande.

Det förhåller sig med engelska nationen som med vissa enskilda personer, hvilka, ehuru värda både aktning och beundran, dock aldrig vinna erkännande från massan af egna landsmän, utan blott från den minoritet, som eger öfverlägsna kunskaper, sansadt omdöme och utvecklade rättsbegrepp. Liksom dylika individer aldrig blifva hvad man kallar populära, så är äfven förhållandet med engelska nationen; den har ej mäktat intaga folkens hjertan, ehuru den tilltvungit sig aktning och beundran af deras store män. Detta förhållande torde dock ej böra tillskrifvas endast massornas nyckfulla och omotiverade känslor och deras kärlek för det lysande och sällsamma. Det härrör äfven från andra orsaker och deribland ej minst från afunden öfver Englands rikedom och makt. Förnämsta skälet ligger dock djupare. Oaktadt all beundran för engelsmännen nödgas man dock erkänna, att i deras folkkarakter förekomma vissa drag, hvilka mer än andra menskliga brister äro egnade att till tempererad värmegrad nedbringa kärlekens och beundrans entusiasm. Främst härutinnan står deras öfverskattande af penningen, hvilket dock mindre framträder som snikenhet (om engelsmännen gäller ej ordspråket: »hvad gör icke tysken för pengar»), utan snarare i ett sårande förakt för alla dem, hvilka ej äro rika. Denna förmögenhetens öfverskattning, ehuru lätt förklarlig i ett land, der mer än annorstädes välstånd är oundgängligt vilkor för bildning, och en oberoende ställning för anseende, betraktas dock af såväl in- som utländska författare såsom en af nationens skuggsidor. Både Taine och Emerson framdraga många slående exempel på denna Mammontjenst, exempel, som svalka den beundrans glöd, deras föregående skildringar antändt. Det är denna jagt efter vinst, som föranledt några af de politiska nidingsdåd, som fläckat denna

stora nation, beröfvat henne den aktning och kärlek, hon i så många andra afseenden förtjenar, samt välsignelsen och äran af att ständigt genom sitt föredöme hafva ledt menskligheten till förädling och sällhet. Dessa drag äro så i ögonen springande, och mörka, att de för allmänheten bortskymma folkets många öfriga enskilda och allmänna förtjenster och hafva ådragit det skymfordet »*lumpen krämarnation*»; och ehuru samma fel vidlårder äfven andra folk, har dock England tillika den »olyckan, som åtföljer storheten, att hållas för den i första rummet skyldige».

Härjemte finnes ett annat karaktersdrag, som likaledes hos många dämpar beundrans entusiasm, nämligen engelsmännens utomordentliga *förståndighet*. En bland mina bekanta, känslomeniska och entusiast, sade en gång till en gammal vän: »du är så förskräckligt förståndig!» och tillade derpå: »jag har aldrig kunnat tåla förståndigt folk.» Detsamma skulle helt visst Europas öfriga nationer vara böjda för att säga till England. Den ombytliga fransmännen, den drömmande tysken, den lätta, lifliga italienaren, alla måste de i något hänseende känna sig besvärade af engelsmannens öfverlägsna praktiska förstånd, som leder honom säkert och utan bakslag till det sökta målet. Om det påståendet är sant, att menniskan blir allt fullkomligare, ju mer hennes förstånd klarnar, stärkes och vinner herravälde öfver hennes lidelser, så måste erkännas, att den engelska nationen står högst. Naturligtvis måste denna mannaålderns sansade och följdrika verksamhet betraktas af mången ung eller gammal ideolog med känslor af hälften öfversitteri, hälften afund. Emerson säger: »i London bryr man sig föga om hvad pariserpressen säger om England, men i Paris deremot är man ytterst känslig för engelsmännens omdöme öfver Frankrike.»

Den i England stundom framträdande skenheligheten och en viss, dels skrymtande, dels trängsint gudaktighet bidraga ock att inför den ytlige betraktaren fördunkla nationens ära. Man besinnar ej, att sedlighetskänsla och gudsfruktan måste stå högt

och vara allmänt spridda i ett land der det lönar mödan att påsätta skenhelighetens och skrymteriets förklädnad; och att sjelfva detta förfalskningsbrott, ehuru föraktligt i sig sjelf, likväl innebär ett aktyningsbevis emot den, man söker bedraga. Taine säger i sin engelska litteraturhistoria, att det »i England icke går an att skrifva och trycka frivoliteter, och att ingen hand vågar lyfta sig mot bibelns heliga blad». — Djupet och sanningen af engelsmännens uppfattning af religion och moral visar sig bäst i deras tidiga opposition mot katolicismens afgudereri, i den strid, som för närvarande till den reformerta kyrkans renande förts eller föres af män sådana som Arnold, Robertson, Stopford Brooke m. fl. samt i engelsmännens storartade verksamhet till förekommande och lindring af mensklighetens nöd och lidanden.

Näst vinningslystnaden torde rangsjuka och bördsstolthet vara de karaktersdrag, som förefalla utländingen mest stötande hos den engelska nationen. Också denna egenhet tyckes ligga i blodet, ty den genomgår alla samhällslager. Svårigen skulle lorden sätta sig på så höga hästar, om han ej viste att allmänna opinionen hjälper honom vid uppstigandet. Förgäfves predika moralister och satirister; förgäfves svänger Thackeray sin skarpa gissel mot denna dårskap, som trotsar både hjerta och förstånd. Nationen tyckes betrakta den skarpa ståndsskilnaden såsom något, hvilket nödvändigt bör så vara. Orsaken torde till en del böra sökas i engelsmännens sega fasthållande vid gamla samhällsformer, äfven när de ej längre passa för vår tid, utan väcka främlingens förundran, åtlöje eller tadel. Denna medfödda vördnad för det bestående, så väl uppfattad och tecknad af Carlyle, har å andra sidan det goda med sig, att den förekommer en mängd vådliga rön och försök med ombildningar af den gamla samhällskroppen.

Oaktadt ofvannämnda nationalfel äro såväl Taine och Emerson som en stor skara andra utmärkta män ense derom, att engelska folket intager främsta och förnämsta platsen på nationer-

nas rangrulla. De förutsäga, att den anglosachsiska racens dygder skola förr eller senare göra den till världens beherskare, och att det urgamla löftet: »dem skall väl gå, och de skola länge lefva på jorden», skall på dem gå i fullbordan. Med sjelfva deras fel finner man ofta en god sida förenad, såsom nyss visades med afseende på kärleken till det bestående. Sålunda företer det engelska affärslifvet, oaktadt folkets ofvannämnda penningdyrkan, sidor, som med rätta väcka öfriga nationers beundran. Den enskilde är i allmänhet lika redbar och ärlig som regeringen varit svekfull och oärlig. Emerson säger: »Engelska nationen motsätter sig alltid hvarje omoralisk handling af sin regering, om hon äfven slutligen öfverflyglas af de styrandes statskonst.» Engelsmannen anser för en skam att lefva på andras penningar. Då Walter Scott och R. Southey råkade på obestånd, bjöds dem både allmänt och enskildt understöd, hvilket dock båda afböjde, föredragande att med eget arbete försörja sig sjelfva och betala sin oförvållade skuld*). Emerson fortsätter: »egenskapen att vara solvent ingår mekaniskt i engelsmannens ideer. Kristallpalatset anses icke hederligt, förr än det är betaladt; huru beqvämt, vackert och lysande det än må vara — måste det dock framför allt betala sig. De åtnöja sig med långsammare ångbåtar, så länge de veta att snabbare gå med förlust. De fortgå logiskt efter den dubbla metoden af arbete och sparsamhet. Hvarje hushåll företer en punktlig ekonomi. Om de icke kunna betala, köpa de icke; ty de räkna aldrig på en bättre ställning nästa år, såsom man gör hos oss; och de säga utan att blygas: *»jag har icke råd»*. Denna redbarhet och sjelfbeherskning utgör en af grundstenarna för jettebyggnaden af den stora nationens världsvälde.

Ett annat fel, sammanhängande med en god sida, är deras butterhet, slutenhet, otillgänglighet, om hvilken Emerson på sitt qvicka sätt säger: »hvar och en af dessa öboar är sjelf en ö.»

*) G. Brandes. Hovedströmninger i det 19:de Aarhundredes litteratur. Naturalismen i England.

Detta karaktärsdrag har sin grund ej blott i naturanlag utan ock i en viss sanningskärlek, som förbjuder dem att visa högre grad af välvilja än de i hjertat hysa. Taine säger: »Fransmannen bemöter eder vid första sammanträffandet så hjertligt, som vore ni hans barndomsvän, men fäst er ej dervid; härnäst ni mötas lyfter han blott på hatten med ett artigt leende och går er förbi. Engelsmannen deremot bemöter er troligtvis i början kallt, blott iakttagande den vanliga höflighetens fordringar; men visar han er vänskap, så kan ni bygga derpå; hvar och när ni träffas, skall han för eder göra, hvad han kan.»

Den utmärkta fysiska uppfostran, engelsmännen gifva sin ungdom, utgör ett af dessa egendomliga drag, som tillförsäkra såväl individen som nationen långt lif och stort inflytande. Båda författarne orda härom, men i synnerhet Taine, som egnar ett helt kapitel åt detta ämne, hvilket också innefattar förklaringen till många bland de öfriga. »Mens sana in corpore sano» gäller ännu i dag. Vårt folk, kanske mer än de flesta andra, hafva härvidlag mycket att lära, om vi skola lyckas undvika de skadliga följderna af det instängda lif, vårt hårda klimat gör till ett nästan oundgängligt vilkor för högre grad af allmän bildning. Både idealisten Emerson och realisten Taine njuta af att skildra Englands typiska figurer, fulla af helsa, kraft, mod, tilltagsenhet; med kindens rosor, hållningens säkerhet och formernas rundning och fasthet, bibehållna långt in i ålderdomen.

Redan är anmärkt, att engelsmännens stundom förekommande skenhelighet är en indirekt hyllning åt folkandan, som eger nog sedligt allvar och religiöst lif för att stötas tillbaka af de anfall mot familjelifvets helgd och religionens grundsanningar, hvilka höra till ordningen för dagen hos grannarna på andra sidan Kanalen. »Tio Guds bud äro för engelsmännen i allmänhet axiomer», och på samma sätt betraktas äfven Guds- och odödlighetsbegreppen. Bulwer säger träffande: »det är vissa satser, om hvilka en engelsman aldrig resonerar.» Den impopularitet, som

drabbat sådana deras största snillen, hvilka angripit familj och religion*), är bland de tydligaste bevisen för ofvannämnda förhållande. Då helt nyss förslag väcktes om minnesstod öfver Byron, skedde detta af en man, som icke tillhör anglosachsisk race, af Englands nuvarande premierminister Disraeli. G. Brandes anför**) under benämningen »moralsk Suppe» och »bibelsk Veltalenhed» Southey's mot Byron och Shelley riktade angrepp, i hvilket Southey gör sig till tolk för denna sin nations moraliska och religiösa grundstämning. Den allmänt kända engelska författarinna, som uppträder under pseudonymen Ouida, och hvilken's tvetydiga romaner blifvit i en föregående årgång af denna tidskrift med talent granskade***), är ej heller af anglosachsiskt blod, utan härstammar från fransysk familj. Taine förvånas öfver att mången högt bildad engelsman ända till lifvets slut bibehåller tron på sin religions sanning. Den arme, till positivismen öfvergångne katoliken, har svårt att fatta detta, ehuru han inser, hvilken lycka och fördel kommit de folk till del, hvilkas religion, icke såsom den katolska i många fall gör, trotsar och utmanar både förnuft och erfarenhet och tvingar sina anhängare att välja mellan oförnuftig tro eller förnuftig otro. Engelsmannens lycka att ega ej blott den mest tidsenliga kyrkolära utan ock mot individuella behof svarande skiftningar af densamma, samt, såsom en följd häraf, deras fasthängande vid en religiös verldsåsig, den enda säkra ankargrund, som för ett folk finnes, denna lycka jemte den dermed sammanhängande sedliga kraften äro tvifvelsutan främsta orsakerna till deras framgångar, såväl de samtida som framtida.

Ofvannämnda fasthet i religiösa föreställningar och åsichter har på senare tider i någon mån blifvit rubbad. Inom engelska

*) G. Brandes. Hovedströmninger i det 19:de Aarhundredes litteratur. Naturalismen i England, se Biografierna öfver Byron och Shelley.

**) G. Brandes, s. st. sid. 152—154.

***) Årgången för 1875.

kyrkan såväl som öfver allt annorstädes pågå starka rörelser, hvilka torde medföra någon förändring i ofvanbeskrifna förhållanden. Aktningsbjudande röster från vetenskapens målsmän hafva fordrat frihet att anställa forskningar och uttala satser, hvilka till viss grad modifiera åtskilliga bestående föreställningar, och några af landets utmärktaste teologer hafva godkänt denna fordran och accepterat dess följder. Att slitningar och svårigheter härigenom måste uppstå, är lika otvifvelaktigt, som att kristendomen endast på denna väg kan bibehålla sitt verldsvälde*).

Engelsmännens sedlighetskänsla uttalar sig kanske klarast i deras uppfattning af kärleken, som hos dem mindre är ett sinnenas rus, hvilket lika hastigt flammar upp, som det förbrinner, utan snarare en låga, som tändes och näres af aktning, tillgifvenhet och öfverensstämmelse i åsigter. Häraf uppkommer deras allmänt antagna åsigt, att äktenskapet bör vara grundadt på ömsesidigt tycke, ej, som oftast är fallet i Frankrike, en familjeförhållande, som uppgöres af vederbörandes föräldrar eller släkt. Taine påstår att de flesta engelsmän hafva sin egen lilla hjerteroman, som kastar ett poetiskt skimmer öfver hvardagslivets prosa; och djupt anslås han af den trohet, med hvilken många bland dem under hela lifvet i sitt hjerta bibehålla minnet af sin första kärlek. »Aktningen för qvinnan bildar i det längsta en frisk oas i öknen af månget förderfvadt hjerta och gör hustrun till mannens jemlike och förtrogna vän.» Denna höga uppfattning af förbindelsen mellan man och qvinna, detta erkännande af, att endast ömsesidig kärlek kan adla äktenskapet, verkar höjande och reande på hela folkandan.

Både Taine och Emerson äro outtröttliga i beundran och beröm för engelsmännens praktiska duglighet. Äfven denna naturgåfva bidrager att förskaffa nationen ett varaktigt välde. »Arbetet är för dem ett tidsfördrif, att skapa värden är deras nöje.»

*) Ofvannämnda förhållanden finnas skildrade i ett arbete: »*Rocks Ahead*», som 1874 utgafs af den berömde W. R. Greg (s. 117—157).

Denna praktiska blick riktar deras verksamhet på reelt nyttiga föremål och hindrar dem från att spilla tid och krafter på fåfänglighet, flärd och sken. »Fransmannen har uppfunnit kråset, men engelsmannen skjortan dertill», skriver Emerson. Till följd af denna medfödda duglighet välja de genast verksamaste medlet att vinna sitt mål. Det är denna skarpblick för medel och mål, som föranleder dem att egna så noggrann vård åt ungdomens fysiska uppfostran; och kanske skulle man, utan att göra dem alltför mycket orätt, kunna tillägga, att samma egenskaper bidraga till deras redbarhet i affärers skötande samt till underhållande af den religiösa och moraliska folkkarakteren. Engelsmännen ega i allmänhet nog praktisk erfarenhet och insigter i de sociala vetenskaperna för att veta, det kroppslig helsa, religiös öfvertygelse och moraliska grundsatser äro nödvändiga vilkor för en nations lycka och bestånd.

Engelsmännens duglighet och verksamhetsbegär uppenbara sig skönast i de många välgörenhets-inrättningar af alla slag, som stiftas för att afhjelpa eller hämma det elände, öfverbefolkning och konkurrens i förening med brott och brist oupphörligen alstra. Vid åsynen af alla dessa anstalter vet man ej, hvilket man mest skall beundra, antingen den öfverlägsna praktiska förmåga, som skapat så välordnade och ändamålsenliga inrättningar; eller det deltagande hjerta, som öppnat intelligensens öga för de lidandes många behof. Endast hög grad af pligtkänsla och hjertegodhet, endast en allmänanda, som gör allvar af budet »älska din nästa såsom dig sjelf», förmår åstadkomma en så storartad, öm och ändamålsenlig omvårdnad.

Taines och Emersons skildringar, tagna som ett gemensamt helt, ega ett alldeles egendomligt intresse ej blott genom båda författarnes öfverlägsna snille och skriftställare-talent, utan ock genom deras olika personligheter och åskådningssätt. Taine är, som vi redan haft tillfälle nämna, positivist och intager alltså en afgjordt realistisk ståndpunkt; Emerson deremot är idealist.

Denna skiljaktighet åstadkommer dock ej så stridiga omdömen, som man skulle vänta; ty det hos anglosachsiska racen inneboende sinnet för fakta i förening med Schellingiansk naturalism göra också Emerson till en skarpsynt iakttagare, fast ej fullt så öfverlägsen i detta fall som Taine. Till följd af denna olika individualitet erhålla deras teckningar en mångsidighet och rikedom, som skänker läsaren en liflig föreställning om engelsmännens tänke- och lefnadssätt. Hos Emerson är det dock förf. sjelf, som intresserar mer än hans ämne; det är Emersons sätt att se, tänka och skriva, som skänker arbetet sin största tjuskraft. Hos Taine deremot träder förf. sjelf i bakgrunden, och det är förnämligast taflans egen lefvande verklighet, som fäster läsarens hela uppmärksamhet. Taine går till väga vid författandet af sin karakteristik på samma sätt som en induktiv vetenskapsman vid bemödandet att systematisera: på grund af en mängd öfverensstämmande iakttagelser fastställer han regeln. Ofta tager Taine läsaren med sig på dessa forskningsresor och låter honom liksom sjelf bevittna de facta, på hvilka omdömena grundas. Dessa kortfattade och dock objektiva småtaflor ega genom naturtrohet, lokalfärg och stilens enkelhet och lif ett behag och en åskådlighet, som äro förtrollande. Men Taine ej blott målar, han resonerar också, dock i båda fallen mycket olikt Emerson. Den sistnämnde utbreder sig mer öfver facta än deras orsaker; den förre deremot söker, då han på grund af en mängd iakttagna facta fastställt sin regel, att utforska orsaken till alla dessa facta, som tillsammans bilda det utmärkande karaktersdraget. Dessa resonementer äro ofta lika målände för franska som för engelska förhållanden. Vid dylika tillfällen tittar positivisten fram. Så vidt möjligt förklaras hvarje egendomlighet genom yttre omständigheter, klimat, vanor, uppfostran m. m.; då deremot föga eller intet inflytande tillerkännes åt medfödda naturanlag.

Det finnes ett grunddrag hos den positivistiska skolan, hvilket gör hennes anhängare till särdeles skickliga iakttagare af alla

facta, såväl fysiska som psykiska, och som därför skänker deras skildringar mer än vanlig tillförlitlighet och objektivitet. På detta grunddrag kan man lämpa det gamla ordspråket: »intet ondt finnes, som ej har ett godt med sig»; ty ett farligt ondt är positivistens undanskjutande af alla tankar på den andliga världen såsom varande ett föremål, om hvilket ingen kunskap kan vinnas, hvarför det ej lönar mödan att derpå grubbla. Förlusten af detta mensklighetens ädlaste anlag och högsta sinne — om ett sådant uttryck tillåtes oss — har hos honom skärpt de öfriga, liksom erfarenheten visar förhållandet vara med den fysiska organismen, der skärpan hos ett organ till viss grad ersätter förlusten af ett annat. Positivisten, som är oviss huruvida ett »Jenseits» finnes till, samlar hela sin uppmärksamhet på och sätter hela sin ära uti att grundligt känna sinneverldens alla fenomen och utforska deras grunder och följder. Det opartiska sanningssökande, han härvid ofta ådagalägger, tillvinner honom aktning t. o. m. af motståndare. Då detta grunddrag förenas med snille, skarp-sinne och talent, alstras verk af en egendomlig förträfflighet. Den fullkomligt opartiska skildringen erhåller ett lif, en objektivitet, en pregel af tillförlitlighet, som gifver läsaren intryck af att sjelf hafva förnummit det beskrifna, men som äfven tvingar honom att sjelf bilda sitt omdöme deröfver, på samma sätt som öfver sitt eget lufs erfarenheter. Man ser ej förhållandena genom det färgade glaset af skribentens egen uppfattning, man erhåller inga förestafvade omdömen, utan måste göra sig besvär att tänka sjelf. Härvid känner man lifligt hur svårt det är att rättvist bedöma personer och förhållanden, som hafva såväl ljusa som mörka sidor, och frestas att anklaga förf. för motsägelse, då han än prisar än tadlar samma föremål, liksom man vid dylika fall nästan tycker sig sjelf vara inconsequent. Frukterna af denna positivisternas öfverlägsna iakttagelseförmåga blifva sannolikt till stort gagn för menskligheten, då i framtiden deras villfarelser blifvit öfvervunnna.

M. Taines arbete eger alla den positivistiska skolans förtjenster, men är fritt från hennes flesta fel; och förf. själf intager ett värdigt rum vid sidan af dem bland sina landsmän, som söka inympa engelsk redbarhet, sans och »self-government» på den franska nationalkarakterens lättsinne, flärd och ombytthet. Detta syfte kan dock blott läsas mellan raderna och af många torde det helt och hållet förbises, ty det fulländade konstverket tyckes vara sitt eget berättigade mål. Liksom den sanne konstnären skapar utan bialsigter blott för att gifva form åt sin ide, så tyckes äfven Taine skriva blott för det nöje, han erfar vid målningen af ett nationelt lif, hvars dygder väckt hans kärlek, hvars kraft och ihärdighet väckt hans beundran, hvars egendomligheter väckt hans intresse, och hvars sjelfva brister och fel erbjuda ett tacksamt ämne för den snillrike psykologens behandling. Bästa beviset för skildringens fullkomliga objektivitet är, att ofvannämnda syfte endast fattas af läsare med utvecklade rättskänsla. Engelsmannen finner sig på det hela taget belåten med densamma, ty de vackraste dragen i hans nationalkarakter framträda i full dager; dugligheten, redbarheten, ihärdigheten, trofastheten och pligtkänslan vinna fullt erkännande. På samma gång torde dock mången fransman känna sin nationalstolthet smickrad; ty förf. gör full rättvisa åt sina landsmäns större liflighet, smidighet, smak, behag och uppfinningsgäfv. Af läsarens moraliska ståndpunkt beror, om han skall känna sig smickrad eller tillrättavisad af denna skildring, som eger den sällsynta egenskapen att i allmänhet behaga två motsatta partier.

Som redan är nämndt finnes i Taines arbete nästan intet spår, som antyder den positivistiska riktning, för hvilken han med rätta till följd af andra sina skrifter anklagas. En moder kan sätta det i handen på sin adertonåriga dotter, en man lemna det åt sin unga maka, med visshet om att dessa gripande skildringar af lifvets dag- och nattsidor skola skänka de unga sund näring för tanken, praktiska vinkar för handlingen och rikt

tillskott af allmänt vetande. Studiet af engelska nationalkarakteren tyckes på förf. sjelf utöfvat en renande verkan. Man vore frestad säga, att han tagit sed dit han kommit. Hans på inductiv psykologisk forskning grundade skildring af den religiösa grundstämningen i engelska folkkarakteren är nästan rörande. Läsaren kommer dervid att tänka sig ett lägre väsen, som bemödar sig att begripa och sätta sig in i känslolifvet och åskådningssättet hos ett högre. I detta fall erkännes fenomenet ega inre grund, i det förf. finner hos engelsmännen medfödd benägenhet att rikta blicken på ett »au delà», ett »Jenseits». Han slutar denna teckning med orden: »man kan tvista öfver läran, men inför känslan bugar man sig; hon är sublim»*).

Det är icke blott fransmännen, som till egna landsmäns uppbyggelse skrifva tendensskildringar öfver England. Emerson visar genom sitt exempel, att äfven amerikanaren finner sig dertill föranlåten, ehuru han icke gör det på samma förblommerade sätt som Taine, hvilken vet att hans landsmän älska och förstå halfqvädna visor, men ej kunna fördraga tillrättavisningar. Emerson känner den anglosachsiska racens benägenhet att öppet uttala äfven obehagliga sanningar och aldrig blunda för nationallyten (denna egenskap så väsendtlig för ett folks välgång och bestånd). Han vet att ungdomen behöfver tukt, men ock att framtiden hör honom till. Denna Englands afkomling ser med vördnad det gamla fädernehuset, och har skarp blick för allt, som tyder på den yngre generationens vanslägtande. Likväl säger han öppet, att förr eller senare kommer den tid, då moderstaten åldras och måste åtnöja sig med att vara ung i sin dotter. Med en sådan uppfattning af förhållandet i sin helhet är, det klart, att Emersons egna landsmän skola känna sig belåtna, och engelsmännen sjelfva kunna svårligen för sig dölja, att många tecken tyda på en sådan utveckling af förhållandena.

*) Sur la doctrine on peut discuter, devant le sentiment on ne peut que s'incliner: il est sublime.

Emerson är alltigenom ett egendomligt snille, olik alla andra. Sina närmaste själsfränder eger han i en Carlyle, en Michelet, och hos oss, fast i mindre skala, i en Thorild och dylika älskare af ytterligheter och paradoxer. Måhända är dock den amerikanske förf. qvickare, idérikare och skarpsinnigare än dessa, men kanske också mer ensidig och full af motsägelser. Man vågar aldrig obetingadt förtro sig till hans omdömen, ty instinktmässigt känner man, att de äro öfverdrifna. Riktigheten af denna känsla bekräftar förf. vanligen sjelf litet längre fram genom omdömen, som motsäga och upphäfvva de förra; hvarigenom han lemnar åt läsarens egen urskilning att utleta sanningen mellan de båda konträra öfverdrifterna. Man förargas och är färdig att kasta boken ifrån sig, då i nästa rad kommer en anmärkning så träffande, en anspelning så qvick, en bild så anslående eller en skildring så gripande, att man oemotståndligt ryckes med. Emerson håller sina läsare i ständig spänning än af förtret, än af förtjusning; än af grubbel, än af löje. En gäspning kan i hans sällskap aldrig komma i fråga. I visst fall kunna sjelfva hans öfverdrifter vara till nytta. Då han håller sin egen åskådnings solmikroskop för läsarens ögon, tvingar han denne att klart fatta bildens utmärkande drag, såväl de sköna som de fula. Lyten eller företräden, som vid en opartisk skildring af folklynnet måhända skulle undgått läsarens uppmärksamhet, stå der nu inpreglade med outplånliga drag. Det blir dock alltid något vanskligt, huruvida subtraktionen från dessa stridiga omdömen lyckas gifva en rest, som öfverensstämmer med verklighetens facitbok.

Sjelfva det sätt, hvarpå Emerson uttalar sina tankar, är egendomligt genom bildspråkets rikedom och originalitet. Han säger t. ex. vid skildringen af den stolta engelska aristokratien, att »den föregifver sig i rät nedstigande led härstamma från normanerna, och att den aldrig arbetat (för uppehälle) under 800 år. Men», fortsätter Emerson, »saken förhåller sig annor-

lunda. Advokaten, farmern, sidenhandlaren ligger *dold* under den greffliga kronan och vinkar åt forskaren att icke låtsas derom». Då fråga blir om deras förståndiga lefnadssätt, sägas »de skjuta en bastant regel af sömn mellan dag och dag.» På tal om engelsmännens realism säger han: »de äro skeptiska ända till otro så länge det är fråga om en teori, men kyssa stoftet inför ett faktum.» Om deras praktiska skarpsinne säges: »de hafva en teleskopisk blick för aflägsen vinst. — Ångan är nästan engelsman. Jag är icke riktigt säker på, om man ej snart skickar henne till parlamentet för att hjälpa till med att stifta lagar. Hon väfver, smider, sågar, tröskar, vannar, och nu måste hon äfven pumpa, mala, gräfvä och plöja.» Då Emerson i likhet med många andra så in- som utländska författare gifver stickord åt universitetet i Oxford, sker det dock ej på samma sätt, Lecky t. ex. säger rent ut, att alla sista århundradets viktigaste nyheter på vetenskapens område hafva vid denna högskola rönt det lifligaste motstånd. Hos Emerson heter detta: »Oxfords portar slutas af sig sjelfva för alla nyheter. Den vind, som gifver riktning åt vimplarna på alla dess torn, blåser från forntiden. — Jag vet ej, om denna lärda corporation ännu hört talas om Amerikas sjelfständighetsförklaring, eller om icke den ptolæmiska astronomien der håller sig uppe mot Copernici nyheter.» Detta skriftsätt är för Emerson det naturliga; likväl finner man, att det ej är omedvetet eller oreflekteradt. I sitt intressanta arbete »On Nature», hvilket redan länge varit öfversatt på svenska, finnes ett stycke öfver språk och stil, hvilket hvarje författare med ringaste anlag för metaforer nödvändigt borde läsa.

Oaktadt man i några hänseenden måste gifva företräde åt Emersons verk, erhåller läsaren dock mer verkligt vetande af Taine. Hans skildring omfattar flere ämnen; och just därför, att han är mindre i samklang med folkanden, lägger han sig mer vinn om att studera och skildra den. Drag, som af Emerson betraktas så naturliga och alldagliga, att det ej lönar mödan tala

om dem, väcka fransmannens uppmärksamhet och forskningsbegär. Detta gäller i synnerhet engelsmännens religiösa lif, såsom vi redan visat, samt deras hemlif. Så vidt vi minnas, faller Emerson blott det omdöme öfver Englands qvinnor, att de äro sköna. Taine egnar dem långt mer uppmärksamhet. Ofta hänvisar han till George Eliots, Elizabeth Barrett Brownings eller andra engelska författarinnors arbeten såsom erbjudande de mest typiska skildringar af engelskt folklif. Mot sin vana att ej stöta egna landsmän med sårande jemförelser gifver han öppet företrådet åt Englands qvinnor. »Hos oss», säger han, »vill man att qvinnan skall vara blott en docka, en vacker leksak»; — och på ett annat ställe: »må qvinnorna då heldre hafva smaklösa toiletter än tomma hufvuden.» För andra drag i engelska karakteren har deremot Emerson mer öga än Taine. Den filosofiskt anlagde amerikanen känner djupt engelsmännens brist på spekulation och förebrår dem detta kanske skarpare, än de förtjena. Att anklagelsen dock eger grund kan svårigen nekas af någon med vidsträckt kännedom af Englands litteratur under sista århundradet.

Helt visst skulle vårt lands bokverld och bokälskare göra stor vinst, ifall Taines »*Notes sur l'Angleterre*» blefve öfversatt på svenska. Arbetet borde kunna påräkna så stor läsekrets, att företaget äfven i ekonomiskt hänseende blefve lönande; ty det är nog lättläst och intressant för att roa och nog lärorikt för att äfven af den orsaken vinna uppmärksamhet.

Denna uppsats inleddes med frågan: hvilket af de stora kulturländerna inverkat mest på vårt folk; och avslutas med den önskan, att Englands inflytande måtte allt mer förstärkas. De här anmälda böckerna äro i hög grad egnade att dertill bidraga. Taine presenterar för sina läsare många goda engelska författare, hvilkas bekantskap ej är att förakta. Det väcker både förvåning och nedslagenhet, att så litet af Englands utmärkta biografiska litteratur och andra framstående verk, sådana som

t. ex. Lecky's »*History of the Europeans morals*», M. Arnold's: Essays, W. R. Greg's skrifter m. fl. hos oss äro så föga kända. Det är vårt glada hopp, att detta förhållande skall ändras, ju allmännare engelskan läres i våra skolor, och ju mer den öfvertygelsen sprides och rotfästes: att ej examensläsning utan det under hela lifvet fortsatta sjelfständiga studiet ensamt skänker verklig bildning.

Emund Gammal.

2. Leopold och Gustaf III.

En humoristisk författare säger: hvarje menniska utgör 3:ne särskilda, oftast mycket olika, personligheter — *den ena*, den hon i verkligheten är och synes inför sin Skapare; *den andra*, den hon föregifver sig vara; *den tredje*, den hon enligt verdens uppfattning är. Denna skämtsamma framställning innebär helt visst en god del sanning, tillämpligare ju högre upp i samhällslagren man blickar och allra mest inom de små planetsystem der jordens mäktige sitta omgifne af satelliter, som cirkla omkring dem för att uppfånga nådens strålar. Derom vittnar ej blott historien utan ock det dagliga lifvets företeelser. Exempler äro talrika, och ibland dem framstår som en lysande meteor vår alltid snillrike och, när han är sig sjelf trogen, högstämde skald och tänkare, *Leopold*. Det i denna artikel meddelade märkliga bref lemna härtill ett bidrag.

Hur ren, from och upphöjd är ej Leopold när han, ensam med sin Gud och sig sjelf, från högre rymder återger oss psalmen 418:

»Att dig, o Gud, mitt offer bära,
Min första känsla vara bör;

Min röst skall höjas dig till ära:

Mitt hjerta vet att du mig hör.»

Eller då han i poemet »Ett tillkommande» varnande sjunger:

»Glöm om du kan, hvad jag ej glömmet,

Att bortom grafvens slutna port

En domstol väntar dig, som dömer

Den väg du följt, mot den du bort.»

Och hvilken oförfärad sanningens tolk är han icke för samtid och efterverld när han med följande kraftiga ord framhåller villkoren för borgerlig frihet:

»Likasom tarfligheten blir en moder till nästan alla dygder, genom den lättare och tryggade bergning och det sjelfförtroende, som gör för den inre, bättre menniskan möjligt att framträda, så blir yppigheten, å andra sidan, en moder till nästan alla laster, genom sin förlågande karakter af eviga behof och tvingande vinningsnöd. Ett sådant folk består blott af enskilda, som svärma efter rof och slitas derom: man har der hvarken tid eller kallelse att vara medborgare.»

Eller när har sanningen haft en frimodigare förespråkare äfven inför tronen, än den unge Leopold, då han första gången framträdde för Gustaf III. Detta skedde vid samma tid som skalden Liliestråle fallit i onåd, och då en anmärkning emot den förskjutne hade varit ett säkert medel att vinna gillande af den ofelbare herskaren.

Audiensen började med en fråga från Gustaf hvad Leopold tyckte om Liliestråles nyss utgifna »Fidei-Commiss till min son Ingemund».

Leopold svarade: »Der finnas många vackra ställen E. M.»

»Hvar då?» återtog Gustaf förvånad.

»Jo», svarade Leopold, »till exempel:

— — — — — för ingen dödlig buga.

Och akta dig inför din Kung, att hyckla eller ljuga.

Det rum dig heligt vara bör, hvar hans person är när:
Och sanning är den första skatt, du Honom skyldig är.»

Gustaf blef allvarsam och upptog ett annat ämne.

Men denne Leopold, som icke hade något hånande ord om en i ogunst fallen, och som vågade förorda sanningen och varna emot smickret, denne Leopold nedfaller några år derefter inför monarken, skylande sitt anlete med — icke engels — utan det blinda hofsmickrets vingar, och prisar honom ej blott såsom den »mest lysande prins i Europa», eller det af »Guds verk som förtjenar den mesta beundran», utan han jmför honom med Gud och ger honom i vissa fall »företrädet».

Hvilket psykologiskt fenomen! Nog tändes detta rökoffer af Leopold, men icke var det samme Leopold som sjöng:

Att dig, o Gud, mitt offer bära,

Min första känsla vara bör.

Och denna dubbla natur, hur dömes den af världen? Helt visst skeft. Gud i himlen allena är här den klarseende och sanne domaren.

Men, säger man, dessa uttryck, tagna från det här nedan anförda brefvet, äro endast skämt. Ja visst, intet smicker är allvarligt menadt, och deri ligger dess fördömelse, helst när det prisar hvad ej prisas bör, och gör jmförelser, hvilka aldrig borde neddragas inom skämtets område. Ett sådant smicker — som ej får förblandas med den sanna beundran — vore omöjligt att frambära, om ej smickraren, medvetet eller omedvetet, i sitt innersta hyste ett visst förakt för den han sålunda förfördelar: det kunde icke uttalas till en Gustaf Ericsson Vasa, en Washington. I motsats till hvad Shakespeare säger om barmhertigheten, som välsignar både den som ger och den som får, är smickret lika förderfligt för gifvaren som för den smickrade.

Emellertid är nedanstående bref, hur det än må uppfattas, alltför snillrikt och tidsmålande för att icke blifva allmännare känt än hvad för närvarande är fallet, ty hitintills har af det-

samma endast några enstaka strofer, och dessa icke alltid trogna, varit synliga i tryck. Vi bibehålla stafningssättet i enlighet med originalet, som finnes bland de Gustavianska papperen i Upsala bibliotek.

Allernådigste Herre!

Så länge Snillets eld som från Er fjäder ljungar,
 Och Nordens äldsta kronas glans,
 Er gjorde till en Kung, ibland Europas Kungar,
 Den älskansvärdaste och vittraste som fans,
 Och Eder stora själ sig nöjde med den krans,
 Som Friden, Gracerne, och Minnets Döttrar gifva;
 Så länge var det trygt at nalkas Er person,
 Och Skalden ägde mod at till en hjelte skrifva
 Hvars Åska fängslad låg vid foten af hans thron,
 Och hvilkens blick var gjord at Snillets yrken lifva:

Men nu, då sig Er smak förbytt;

Då Årans törst hos Er ett annat ämne tager,
 (Ty det är hon hvars hand er omätståndligt drager
 Till tusen stora värf, och alltid till et nytt:)

Nu, då vid blixstens knall och dager,
 De skrämde SångMörs tropp från Eder sida flytt;
 Då Phoebus följer Er som krigare och skytt,
 Och blott Bellonas hand får fläta Eder lager;
 Nu, då på Krigets fält, förtjust af skrån och skått,
 Ni rusar, vådligt stor, bland faror och bland dödar;
 Då blind för alt det blod, det Svenska blod som flödar,
 Den milde Gustaf, är den tappre Gustaf blott,

Nu är at nalkas Er ej godt,

Nu tillåt at en Skald bland Edra undersåter,
 Som räds en plump Censur från fiendens kanon,
 (Ty dess artilleri har ej den goda ton)

Er bortom Likala, bland rök och stoft förlåter,
 I spetsen där Ni står för någon Bataillon;
 Och philosophisktvis Pultron,
 Beundrar i sin vrå ett mod som han begråter.

Se där, Allernådigste Herre, hvad jag alltid varit beredd at säga Ers Majestät under hela denna långa Månad som jag uppskudit den äran at upvagta Eders Majestät med mina underdåniga bref. Jag kunde tillägga at jag varit sjuk, druckit brunnen, som mycket uppspäder den poëtiska ådern, outhörligt bäfvat för hvarje fläckt ifrån Finland, och ändteligen äfven förestält mig at Eders Majestät, vore nog sysselsatt af de Ryske Canonerna för at nu någon tid låta hvila de Svenske pennorna. Men man bedrar sig alltid, då man tänker om Ers Maj:ts som om andra menniskor. Man har icke sällan liknat Jordens regenter vid Himmelens: en jemförelse hvaraf jag lämnar der hän, huru ofta Vår Herre funnit sig smikrad. Men jag som aldrig smikrar (ty man kan icke göra det i Ers Majestäts hof) jag påstår med all dristighet, at ingen annan än Gud kan likna Ers Maj:ts i konsten at se alt, tänka på alt och uträtta alt på en gång, utan uppehåll, och utan förvillelse af stort och ringa, skämt och allvar, faror och Nöjen. Jag går ännu längre: jag ger, emellan oss, Eders Maj:t såvida företrädet, som de klyftigaste hufvuden ännu påstå at finna många svårigheter emot Guds varelse: då deremot Eders Majestät för den dummaste af Ryssarna med de eftertryckligaste argumenter dagligen beviser sin.

At hämma Stormars våld som hota
 Theatre och Regerings sätt;
 At lära Adeln mindre knota,
 Och *Löfskan*¹⁾ spela mindre slätt;
 Befästa Majestätets rätt,
 Och lilla Sparschöld²⁾ bättre fota;
 Församla Ständer, stifta pris
 För witterhet på rim och prosa;

I Politik och Nöjen vis,
 Förordna Bigtfar och Aktris
 Som föra själar hvar sin kosa;
 På Haga bo som Eremit,
 Och Konung, bland Cathrinas riken;
 Där, ljunga Snilletts blickar hit,
 Och Krigets, längs åt Finska viken.
 Fördelt bland hundra Ämnens val,
 Slåss, skämta, skrifva bref, regera,
 Författa Piècer, hålla Tal,
 Forcera Platser, conversera,
 Och Sjelf i alt original,
 Ha öfrig tid at ock *vertera*:
 Alt detta med en eld ett skick,
 Som tadeln fåfängt häckla ville,
 Är blott en lek för Edert snille,
 Och görs i samma ögonblick.

Jag har tackat Gud på mitt sätt för Ers Majestäts välmåga, och den lyckliga framgången af Ers Maj:ts vapen. Det återstår nu at i underdånighet tacka Eders Maj:t för äran af det, eller snarare de bref, hvarmed Ers Majestät värdigats hedra mig. Eders Majestäts nedlåtenhet är i alt lika så tillbedjansvärd som Ers Majs:ts höga tänkesätt, och lika så utomordentlig som alla Eders Majestäts stora företag. Hvilken styl af en Prins, som kommer nyss dammig och blodig från spetsen af sina segrande troppar. Hvilket sätt at skrifva af en Konungs hand som skakar händer till en af dess ringaste undersåtare, till en enslig sjukling som döljer sig i en vrå af det riket för hvilket Ers Majestäts blod är färdigt at rinna! Kunde jag vänta at ihögkommas i Lägret vid Likala, efter en Drabning som satt Ers Majestät äfven på Krigsbanan i rang med Gustaver och Fredericer, och mitt under tillredelserna till en belägring som skall bota ett förflutet års vanära för den nation Ers Majs:t regerar? Jag som

knappt hinner svara mina vänner på deras kortaste förfrågningar så ofta jag har det ringaste viktigare arbete, jag får ett bref af min Konung, af den mest lysande Prins i Europa, som mitt ibland batailler, marcher, conseiller, planer och rapporter, hinner at med sin Nåd förekomma mig i min skyldighet, hinner at på ett långt ark berätta mig bragder, som jag aldrig skall hinna at värdigt besjunga! Man måste tillstå at nest Ers Majestäts vapen gifves ingen ting hastigare än Ers Majestäts penna. För min del kan jag vid alt detta blott följa Evangelistens ord, och *tacka Gud som sådana kraft hafver gifvit menniskone*. Eders Maj:st tillåter mig säga med denna frihet i uttrycken, som kan vara förkastlig i Suppliker, men som är nödvändig at antaga i bref, at Eders Majes:st synes mig af alla denna Gudens verk, det som förtjenar den mesta beundran; och at om han, (som de heliga böcker berättat) först på sjetten dagen företog sig at skapa det släkte som skulle hafva den äran at frambringa Autorn af Siri Brahe och af Förenings Akten, så har han dertill behöft de fem dagars öfning som föregingo. En vältalare skulle säga mycket prunkande, at Naturen dertill behöft de 6000 år som våra orthodoxer tillåta verlden at hafva stått; och skulle kanhända icke hafva sagt något orimligt. Jag finner icke at Alexander eller Cesar, Gustaf Adolph eller Fredric den II, någonsin hållit ett tal sådant som det af d. 17 Februari,³⁾ alla de vackra phraser sammantagne hvilka Curtius och Sallustius tillägga de begge första, och de flere släta, hvilka man haft den obetänksamheten at göra allmenna på de begge sednares mull. Lika så litet finner jag at Autorn af Catinarierna eller Autorn af Brutus, ehuru Romerska, den ena till börden, den andra till snillet, någonsin påfunnit at mitt i revoltens sköte stadga et svigtande regeringssätt, göra till intet et tilltagset och betydande Råd; förödmjuka en storsint och trotsande Adel; uttaga en till dess oerhörd krigs-gärd af de samma som med yttersta sjelfsvåld ropat öfver krigets olaglighet; eller ändteligen, at bruka just de samma händer at trycka kronan

fastare, som höjdes at kasta henne till jorden. Augustus gjorde en enda sak af alla dessa: Eders Majestät vet hvilken; men Augustus var en tyran utan mod som darrade i batailler, och kunde icke se blod flyta utom för Bödelssvärdet. Eders Majestät gör tvärtom; men det ena något mer än Ers Majest:s trognaste undersåtare önska och det andra mindre än Ers Majest:s säkerhet hade kunnat råda.⁴⁾ Cæsar det är sant var ädelmodig och förlät när han kunde hämnas: Med samma rörelse som Ers Majestät, skulle han hafva beklagat det åldriga Stjernarps⁵⁾ förstörelse, ifall han strax efter en Riksdag, sådan som denna stått med segrande tropper vid Likala och fått courier om Suttulas intagande efter en canonad af 12 timmar. Likasom Ers Majestät, förstod äfven denne store Man at när han kunde, afkläda högheten och njuta det fria umgängets sällhet: men det är ej exempel at Cæsar skref sådana bref till sin hand-Sekreterare, som Ers Majest:t. Han hade i det ställe andra stora talanger, som alla belästa Damer, hvilka gemenligen mycket uphöja fortiden, veta at påminna sig. Det skulle kosta Ers Majestät mindre at sätta denna halfva delen af sitt hof på sin sida, än de missnöjde af den öfriga hälften. Alla Konungar hafva förstått den konsten, men alla hafva icke förstått at göra sig Sång Gudinorna lika så tillgifna, som Eders Majestät, emedan dessa icke vinnas igenom samma naturgåfvor som de öfriga af deras kön. Jag vet ej om jag smikrar mig som Akademist, men jag tror at med deras tacksamhet och vördnad, befarar Eders Majestäts minne mindre af Grefvinnorna, ehuru många raska Capitainer, deras anhörige, eller deras tillhörige, som också skulle stupa i kriget.

Utom de ordentliga underrättelser vi här hemma haft af tidningarna, hafva vi haft hundrade utomordentliga af Rycktet, som dels förgäfves fägnat, dels förgäfves oroat oss. Det ena Partiets händer har öppnat för oss Jofurs tunna af olyckor, det andra, hans tunna af lyckliga händelser. De visaste ibland oss lämna

Jofurs tunnor i deras värde, och vänta våra öden ifrån Ers Majestäts hjerta och snille. Jag tillägger på eget bevåg, ifrån Ers Majestäts Lycka, ty i sanning den är icke mindre underbar än Ers Majestäts förtjenst dertill. Ers Majestät är så van at se saker i stort och at våga det oerhörda, at deras utgång oftast bör synas Ers Majestät helt naturlig och nödvändig, men för oss andra som betragta dem styckevis visar det sig ofta förfärligt anorlunda. Detta Flottans hemförande till ex. mitt under höststormarne i förleden November månad, hvarom jag ibland mängden af andra ämnen aldrig haft den nåden at tala med Eders Majestät, är kanske ett af de största och djerfvaste företag sjöhistorien kan upvisa.⁶⁾ Hvaraf beror då krigslyckan? Utom denna lyckliga ingifvelse, denna positiva befallning, utom detta stora drag af snille, mera sublimt än något ställe i Henriaden, hvad utsigt hade vi ägt för detta årets Expedition? Eders Majestät känner det ensam, som skapat utvägar der inga finnas. För min del, om jag så mitt i häfdena tordes öfverlämna mig åt poësiens förförelser, skulle jag med Grefve Gyllenborg, antaga hans Vapenlycka. Men det är nu icke längre dikternas tid. Det gifvs icke et sätt at vara poët med Ers Majestät: Eders Majestät förlorar vid alt annat än den strängaste sanning.

Et le poëte au vrai fidele

N'est plus qu'un simple historien.

Se dock huru Eders Majestät gör en konst onyttig, som Ers Majestät likväl så ädelmodigt upmuntrar och belönar! Man kan säga med sanning Allernådigste Herre, at ingen Monark oegenyttigare beskyddat Witterheten.

Men jag understår mig förmena, at Ers Majestäts egen poëtiska prosa, icke ens är rätt god historisk, då Ers Majestät gör mig den nåden at berätta mig denna Månads Expedition. Eders Majes:t underrättar mig om alt, utom om det som rör Eders Majestäts egna gerningar. Man skulle snart dömma af Ers Majes:t:s bref, som det vore skrifvit i Stockholm, ibland dynorna af Ers

Majest:s Divan, och på blotta rapporter ifrån Finland. Cæsar skref dock sjelf at Cæsar stridde med tapperhet vid Pharsalus, och Fredric d. II, hvilken vid första bataillen couriererna knapt kunde hinna, för at låta honom veta at han segrat, berättar likväl på flere ställen, artiga saker om sitt mod. Eders Majestät deremot måste i alla ämnen hafva en egenskap framför de första i det slaget. Men tillåt mig säga, Allernådigste Herre; at hafva gjordt det Eders Majestät gjordt, och ändå dertill vara modest, det är at drifva ärelystnaden för långt.

Jag tror nog at Ers Majestät, om möjligt vore, skulle vilja aldeles fördölja för oss andra poëter och Loftalare sina förtjenster i detta nya yrke, ända till dess vi icke mera skulle finna någon at jemföra Ers Majestät med, och således på en gång med harm komma till korta i vår konst. Ers Majestät har vant sig i kriget at vara utan medömkan. Jag tillstår det bör vara roligt nog för en Hjelte som hemkommer med segern, at höra dem komma till korta som företaga sig at berömma honom. Sedan man väl slagits har det sitt behag at väl skratta. Det begäret är åtminstone något mildare. Men jag måste yppa (och jag gör det med en viss triumf) at Ryektet i denna delen tillintetgjordt Ers Majestäts förslag. Vi veta tillräckligt at Ers Majestät i spetsen för sin bataillon ryekt fram i marchen under fiendens eld, och at fäcktandet derefter varit blodigare och canonerna närmare än det behöfdes, för at störta Sverige i den djupaste förtviflan. Det sägs derjemte at Kejsarinnans egna Lifgrenadierer, varit med i elden, och under den påträngande faran af de svenska gevären förgäfves slagit sin fyrkant. Eders Majes:t finner af denna terme at jag har underrättelsen af en militaire, ty en Poët känner annars ingen fyrkant. Han går, som Eders Majs:t väl merkt, i alt rundeligen till väga.

Jag ville här i agttaga tillfället at i underdånighet lyckönska Ers Majs:t till den Befordran, hvartill Eders Majestät Långfredagen på Haga, och under den starka Fastlagspromenaden i Ers

Majs:ts öfre rum, yttrade en så ärefull och farlig åstundan. Det kan vara angenämt för en Konung, som eljest alltid ger och aldrig får sådana, at en gång af erfarenhet känna huru en befordran smakar. För min del vet jag det, full af erkänsla för Ers Majestäts nåd. Det är et stort nöje, som hvar och en tycker återkomma för sällan, och som ingen vägrar at emottaga, utom Eders Majestät sjelf, för at ändtligen i alt vara olik oss andra dödlige. Det säges verkligen at Ers Majestät undandragit sig at ännu bära det sydda korset.⁷⁾ Jag skrifver ett stort i anledning af denna nyhet; men jag har svårt at inbilla mig sanningen deraf. Förmodeligen ville då Eders Majs:t endast göra det en prydnad på sin parade-säng, ty jag ser ej hvad ytterligare förtjenst Ers Majestät nu mera kan vinna dertill, utom den at stupa för en kula. I sanning detta Åretecken bör mycket smickra en död Hjelte. Det är ändteligen tid at jag gör min första bön till Försynen emot Eders Majestäts framgångar, och ber henne at af godhet för Ers Majestäts undersåtare, bevare Ers Majestät för mera mod än Ers Majestät redan visat och äfven för tillfällen at visa det samma ännu en gång. Må det vara mig tillåtet at ibland mycket skämt i djupaste underdånighet göra Ers Majestät den enda alfvarsamma erinran, som man icke nog gjordt krigande Prinsar, at en Konungs egenskaper icke äro och icke böra vara en soldats, och at det är Eders Majst:s hufvud, mera än Ers Majs:ts arm som Ers Majs:t är skyldig sitt Fosterland och äran af sin spira. Men jag ser nog at jag säger alt detta vackra förgäfves, och at så länge Canoner höras, och det Ryska Finlands hedar ännu färjas af Svenskt blod, skall Ers Majestät täfla med soldaten om at erbjuda sitt. Jag tystnar då. *Le ciel ne m'a point fait pour conseiller des Rois.* Årans lagar äro dessverre i detta afseende för Konungar, likasom stundom för oss enskildte, andra än förnuftets, och alt går sin gång. Eders Majestät måste vara Hjelte och Konung, af samma nödvändighet som Författare och Konung. Jag understår mig säga

Eders Majs:t med mitt Helgon Voltaire, som jag hälften imiterar, hälften öfversätter:

Emedan Ni så väl förstår

At Autorers konst och Generalers skatta,

Och flyger sjelf så djerft i dessa Örnars spår,

Så följ Er dubbla drift at strida, och författa.

Gif Jorden ljus, och herja den.

Jag älskar snillets barn, och är ej krigets vän,

Men, jag fördömmar ej den lust hos Eder råder,

At basa Ryssarne, i nåder.

Hvart snille har sin gadd, som vill försöka sig,

Cathrina retar Er, Regnér har retat mig.

Jag fattar nog, min Kung, det bör et nöje vara,

Som Ni, med samma hand at skrifva och at slåss,

Och Konsten at förgöra, para

Med Konsten at förkjusa oss.

Det första af dessa begge Ers Majestäts yrken har förlett mig at skrifva ett så långt bref, at jag icke hinner lämna mer än några rader åt det sednare. Jag har läst den öfversättning af andra sången i Henriaden, som Ers Majs:t haft den nåden at förtro i mina händer. Jag har läst Den nog för at förtryta, och likväl icke nog för at granska den. — Men som Ers Majs:t vet, at ämnen till Kritik aldrig fattas en afundsjuk poët, så hoppas jag ännu att deri finna anledningar till ett helt serskildt bref, hvarmed jag efter at hafva jemfört originalet, (hvilket jag här ej äger,) skall taga mig frihet at i underdånighet upvagta Ers Majestät. Emedlertid får jag med något högmod besanna hvad jag förutsagt, det neml. at Eders Majestäts prosa med en lätthet som ingen annans äger, smelter tillsammans med den högre Poë-sien; at om Eders Majestät gåfve sig tid at söka rimmet, vore hon icke längre prosa; och at det felas Ers Majestät för at i sitt språk upnä den Ers Majestät öfversätter, icke mera än slutet af raderna som, på alt sätt räknadt, är den minsta delen.

Jag skall på det nogaste efterkomma de befallningar Ers Majest: gifvit angående bruket af denna Öfversättning.

För öfrigt bör Eders Majst:, mindre än Eders Majestät synes göra, befara at i sina skrifter öfverföra ifrån Fransyskan, en och annan af detta språks vändningar. Eders Majst: har redan erfarenhet af huru det lyckas. Bort ifrån oss den vanvisa egenkärleken at vilja updraga alt ifrån egen grund, och ingen ting låna. Vi skulle på det sättet på århundraden icke få ord och talesätt nog at uttrycka de tankar, vi, fast genom främmande odling redan äga; och ju finare någon vore i begrepp, ju rikare på känslor och lifliga blandningar deraf, ju omöjligare skulle det vara honom at någonsin blifva en rätt Svensk autor. Ers Majst: skulle på långt när icke äga ett modersspråk för hälften af sitt snilles ingifvelser, och Talet af d. 17 Februari skulle aldrig vara skrifvit. Denna enda anmärkning rättvisar min mening.

Men hvad kan rättvisa längden af detta bref till en Krigande Monarch, alla ögonblick under vapnen, om ej Eders Majest:s egen godhet at sjelf tillskrifva mig ett af åtta hela sidor, och den vissa erfarenhet jag äger, at Ers Majest. läser med icke mindre hastighet än strider och författar.

Ibland de hundrade glädjeämnena som Rycktet gifvit och återtagit, är det ett, at Hertigen vid Köge bugt eröfrat 9 till 10 fiendtliga Krigs-Skepp, hvilka somliga säga vara af den i Sundet förenade flottan, andra, en hjälpsändning ifrån Revel.⁸⁾ Ifall saken ägde sin rättighet, synes det som detta årets Sjöexpedition temmeligen vore deciderad. Men tvenne sednare påster ifrån Stockholm, hafva blott svagt bestyrkt denna skeppare berättelse, som blåst hit öfver till oss ifrån Norrköping.

Det är långt säkrare hvad man berättat Eders Majestät angående Biörns⁹⁾ öfversättning. Jag har likväl hvarken läst den, eller sett den spelas, och bör säga at jag hört den äfven berömmas af flere, men en fransos, jag tillstår det, kan ej göra det vid jmförelsen. Ers Majestäts anmärkning i detta ämne är äf-

ven så fin och grundlig, som omöjlig at göra af andra än et ringa antal djupa kännare. Ifall Ers Majestät skrifvit den på svenska, skulle den hafva blifvit ännu et bevis af hvad jag ofvanföre sagt i anledning af vårt språk.

Det är sant at man darrat hos oss vid underrättelsen om den Stedingske affairen, och at denna händelse gaf någon luft åt de lättsväfvande hjernor hvarom Ers Majestät talar. Desse hade temel. tonen vid min hitkomst, och jag tillstår, at jag efter beskrifning, darrade för hvad jag skulle få höra. Nyheten om Ers Majestäts seger, skonade mig derifrån och gjorde en djup tystnad. Man frågade väl ännu då och då hvar Steding blifvit: men Eders Majestät känner, *dem* som tala i Allmenheten. Sedan Ryckett, sandt eller osant, släppt ur sin trompett at Eders Majestät, strax efter Bataillen i stället, för sin egen skål, som skulle drickas under måltiden, föreslagit Öfverste Stedings, var all ting godt. Man lät honom blifva der han var, och talte icke mer om annat än Ers Majst:s ädelmod. Sådana barn äro då hjeltarne af den Friheten, hvaröfver man så mycket ropat.

Af samma goda verkan var äfven Lieutenant Brunnows lilla Ordens Kors. Jag tackar Eders Majs:t derföre, mera än om jag själf fått ett. Man har äfven derom ett ord at förtälja af Ers Majestät, som jag likväl icke skall uprepa af fruktan at passera för lättrogen.

Vi utgöra här i Söderköping ett ansenligt brunns sällskap, hvaribland Eders Majs:t äfven äger en af dem som upvagta omkring Ers Majst:s person Hofstallmäst. Baron Klingsporre. Hans belägenhet är i sanning beklagelig. Ännu ung och full af drift at utmerka sig som hans likar i börd och kall, har han den olyckan at vara nästan lam af gikt i hela den vänstra sidan. Han har sin högra hand, det är sant i godt stånd at föra värjan emot Eders Majst:s fiender, men det felas honom den vänstra at regera sin häst med, och på den framgång hvarmed Eders Majst:s tropper nu för tiden strida, dömmet hela Europa at de bruka begge händerna.

Oden¹⁰) låter förmåla all respect för den älskansvärdaste af sina Efterträdare. Han tror det vara en stor lycka för sitt namn at han kommit förut, och at han aldrig skulle hafva talat på vers om ordningen varit omvänd. Han ligger ännu, likasom Ers Majestät invecklad i sitt krig Och det felas, likasom i Ers Majestäts, 5:te Akten i hans Hjertespel. Han djerfs ej hoppas at den skall följa, hvarken lika snart, eller blifva lika lysande. Han beror af sin poët, och det går ej lika hastigt för detta folket at göra lyckliga campagner på vers, som för Ers Majestät at göra dem i fältet.

I sakernas närvarande ställning, och med den förskräckelse jag under min fortfarande BrunnsCur afvagnar hvarje post ifrån Finland, är det ej möjligt at min hälsa kan lofva mig med mycken säkerhet den äran at blifva ett ögonvittne af Ers Majst:s framgångar, och de sköna fasligheter, hvilka jag ser at Ers Majestät redan tecknar efter Naturen. Jag önskar dem lycka dertill, som likna Ers Majestät i mod och mig i förtjusning för Eders Majestäts person. Mitt blod är, så gerna jag det ock ville, ej af natur at kunna rinna för Ers Majestät. Det stelnar redan vid blotta tanken, at det ögonblick jag skrifver detta står kanhända min Hjelte, under murarna af Fredricshamn och commenderar sina segrande eller stupande tropper, med en arm eller ett ben mindre. En ännu grymmare föreställning finnes. Jag säger med poëten, en *Hjelte kan ej vika, men han kan dö*, och behaget af dessa sex bokstäfver kunna kosta ett helt folk många tårar. Denna outhärliga fruktan, förbittrar hos mig, hela glädjen öfver Ers Majst:s ära. Om jag hade den lyckan at vara Gudelig, skulle jag finna en tröst at tro det Försynen gjorde afseende på mina böner, och då jag icke kan strida till häst för Eders Majst:t, skulle jag åtminstone strida på knä. Nu, då jag icke är annat än en fördömd philosophe, utan credit i himmelen, öfverlämnar jag denna befattning till min vän biskopen, hvars rang och Embete tillåter honom at friare umgås med den Högste än

jag. En Biskopps-stat, ett Ordenskers, några 100 Rd. ur Stats Contoiret, och dertill ett godt præbende, löna väl mödan at man derföre gör en gång bön om dagen. Hvad oss andra Akademister beträffar, som njuta Eders Majestäts frikostighet för at göra vers och icke för at göra bön, inskränka vi oss till det löftet, at om Eders Majs:t en gång med lifvet undankommer de Ryske kulorna, skola vi med förenade krafter så laga, at Eders Majestät, hemma i sin hufvudstad åtminstone icke skall dö af ledsnad.

Med djupaste vörndnad framhårdar jag till mitt sidste ögonblick, Allernådigste Herre,

Eders Majestäts

aller underdånigste tropligtigste
tjenare och undersäte

Leopoldt.

Söderköping

d. 20 Julii 1789.

Upplysande tillägg af Red:n.

¹⁾ *Fredrika Löf*, medelmåttig aktris men vacker och i följd deraf mycket kurtiserad. Hennes lika vackra syster blef sedermera Amiralska von Stedingk.

²⁾ *Nils Birger Sparrsköld*, »ordningsman» vid Dramatiska teatern.

³⁾ Det i brevet ofta prisade talet af den 17:de Februari höll konungen å rikssalen inför alla fyra riksständen. Efter att hafva uttalat stränga förebråelser emot Ridd. & Adeln, förklarade han (och förundrade sig öfver att ånyo behöfva göra denna förklaring) att han aldrig ville hafva »*Souveraineteten*». Fyra dagar derefter, den 21:sta Febr., genomdref han *Säkerhetsakten*!

⁴⁾ Af de 87 officerare, hvilka dömdes till lifvets förlust såsom deltagare i Anjala-förbundet, blefvo alla från dödsstraffet benådade utom Öfversten *J. H. Hästesko*, hvars hufvud föll för bödelsvärdet. Hvem som var den verkliga tillställaren af detta förbund är ännu insvept i mörker.

⁵⁾ *Stjernarp*, gammalt herregods i Östergötland, tillhörigt greffliga familjen Douglas, der Leopold tillbringat någon tid af sin ungdom; förstördes af vådeld 1789.

⁶⁾ Efter slaget vid *Hogland*, den 17:de Juli 1788, drog svenska flottan sig innanför *Sveaborgs* fästningsverk, hvarest hon blef af ryska flottan

blockerad återstående delen af sommaren och hösten, ända till den 2:dra november, då den annalkande vintern tvang ryska flottan att söka vinter-
 kvarter. Befälet å svenska flottan ansåg årstiden då vara för långt fram-
 liden, för att med de illa bemannade skeppen våga sig till sjös och återgå
 till *Karlskrona*, hvilket dock var nödvändigt om flottan skulle ånyo kunna
 utrustas till aktiv tjenstgöring för det följande året. Under denna tvekan
 kom konungens befallning att flottan *måste* afsegla. Så skedde, och hon
 inträffade lyckligt i *Karlskrona* den 27:de November.

⁷⁾ Efter träffningen vid *Uttismalm*, der konungen förde befäl, blef
 han öfvertalad att utnämna sig sjelf till den året förut instiftade ordens-
 graden *Stora korset af Kongl. Svärds-Orden*.

⁸⁾ Detta rykte egde icke någon grund.

⁹⁾ *D. G. Björn*: flitig öfversättare för teatern.

¹⁰⁾ *Oden*: Leopolds tragedi, uppförd första gången 1790.

3. Några veckors sommarlif bland Östgöta-skären.

Forts. fr. föreg. häftet.

Då vi blifvit något mera hemmavana på vår ö, kommo vi
 allt oftare i beröring med dess innebyggare. Det första man
 lägger märke till är naturligtvis ytan, och Kettilöborna utmärkte
 sig i detta afseende på det fördelaktigaste. På ön funnos nu
 fem tjenstgörande lotsar — rätteligen borde det vara åtta —,
 hvar och en med sin egen typ, men ingen enda af dem skulle
 hafva misspyddt duken, om jag kunnat måla dem. Alla hade de
 karakteristiska, om också icke alltid vackra hufvuden, och kvin-
 norna — ett par af dem voro verkliga skönheter och de flesta
 täcka. Flickorna voro blomstrande och smidiga, men dock kraft-
 fulla. Främlingen, som kom i närmare beröring med folket, kan
 blott loforda deras öppenhet, vänlighet och tjenstaktighet, och
 de skola alla så lefva i min hägkomst.

Sederna äro enkla och ursprungliga — skärbon kommer allt-
 för sällan i beröring med andra än sjöfolk. Till icke ringa för-

våning för främlingen behåller han också i sitt tal ännu månet, på fastlandet okänt ord, i hvilket fornmålet klingar en till mötes och som man då får helsa såsom en oväntad kär vän från fordom. I sed och bruk finnes ännu mycket kvar, hvartill spåren leda långt tillbaka i tiden. Ännu låter skärbon ljus brinna hela julnatten på det dukade bordet, der mat och öl stå framme, och ljuset tros dansa vid midnattstid. Om han ännu tror, att de affidna fränderna skola komma för att gästa sitt forna hem, kunde jag icke utröna, dock håller jag det ingalunda osannolikt. Qvinnorna åtminstone trodde fullt och fast på gengångare. Och i allmänhet är det så, att vid en direkt fråga liksom blyges och förnekar den tilltalade sin tro på dessa hemliga naturväsen, som icke äro kroppsliga, men dock kunna antaga en skenbar kroppslig form. Men leder man talet rätt, skyntar det efter hand allt tydligare fram, att folket i grunden ännu rufvar på sin gamla öfvertro. Så bygga och bo ännu mylingar bland skären. Många hafva hört deras rop nattetid, då de farit förbi Emtö, Fångö och andra öar och skär, hvilkas namn undfallit mitt minne. För ett tjugutal af år sedan lefde en gammal lots, som hade en stor fiskelycka. Han behöfde blott kasta ut sitt torskmete, så nappade det genast, och hans nät blefvo ständigt fulla med strömming och flundror. Denna fiskelycka, troddes det, hade han fått i skjutspenningar af en myling. Gubben låg nämligen en natt ute på fiske, han hör rop och stoj och ror dit för att förvissa sig om, hvad orsaken kan vara. Han ser då tvenne mylingar stå på hvar sitt skär, grälände och kastande mot hvarandra stora stenar, hvilka dock aldrig hunno fram. Förfärad hvilar han på årorna och lyssnar till spökenas träta, tills den ene af dem märker honom och ropar honom an, bedjande honom frakta sig öfver sundet emellan skären. Gubben jakade till denna begäran, ty han tordes ej annat. En retad myling kan nämligen kasta en klippa öfver båten och sänka den. Gubben vände nu båten med aktern för åt land, efter som han hade hört att

man i dylika fall bör gå till väga. Mylingen störtade om bord och var så arg, att fradgan rök ur hans mun, och så tung, att båten sjönk ned i vattnet ända till relingen. Så snart de båda spökerna hade träffats, började de slås, att det dervid brakade och knakade i skäret, och hafvet upprördes rundt omkring af de stora stenar, som de strödde omkring sig. Gubben vågade nu ej annat än ro bort på en stund, men snart nog hörde han åter mylingens röst, som ropade och bad, att han måtte föra honom åter till hans bo. Gubben måste lyda. Han rodde tillbaka, alltid iakttagande att vända aktern mot land, och fann då den ena mylingen stående ned vid hafsstranden, men den andre liggande medvetslös uppe på land. Han tog nu spöket åter om bord för att föra det till dess skär. Då de kommit något ut på sjön, qvicknade dock den slagne mylingen vid och började kasta sten, så att det yrde omkring båten; men han var för vred för att beräkna rätta afståndet, så att den gamle lotsen kunde utan någon skada landsätta den segrande mylingen vid hans bo. Och derföre fick gubben i lön sin fiskelycka, sades det. Men han är nu för länge sedan död och hans fiskelycka med honom, ty fisket på Kettilö är visserligen icke det bästa nu för tiden.

Tron på sjöråt kvarlefver äfven hos folket, oaktadt allt ifrigt förnekande. »Det fans blott förr i tiden», sade en lots, som öfver hufvud taget var den meddelsammaste i detta fall. »Möjligen finnes det dock ännu ute i hafskanten», tillfogade han och visade med blicken åt Harstenas klippiga strand, som skymtade ute vid himlabrynet. Pressad af frågor, hurudant sjöråt fordom var, svarade han fast motvilligt: »Det visade sig stundom som en säl, stundom som ett fruntimmer. Men det är bäst», tillade han, »att slippa se det, ty det bådar olycka, och för öfrigt så finnes det nu icke mera. Men på land, der finnes rå», sade han med mera tillförsigt. »I lotsstugan väcker rå den lots, som har vakten, om han skulle råka att somna. På Fogelvik hafva många sett rå. Det ser der ut som en stor, gråklädd gubbe, hvilken

bär en jernstång på axeln, tyngre än en menniska kan bära den. En skeppsgosse, som blifvit uppsänd från skutan för att hemta vatten, mötte det på ladugården och frågade om vägen till källan. »Det går an det», svarade råt, men var i detsamma försvunnet. Den förfärade gossen kastade krukan och sprang; de måste blifva utan vatten. Vid Engelholm finnes också ett rå. Det visar sig blott för fideikommissarien, men enhvar hör det stöka och ställa i rummen, i synnerhet nattetid, om ej tjenstfolket satt allt i ordning, men äfven om någon af familjen varit borta och kommer hem. En viss utslagssjukdom kallas i skärgården för sjöråkoppor, och den kan icke botas annat än genom offer till sjöråt. Man offrar något klädesplagg — det käraste man i den vägen eger — och får då sin helsa. Men den, som vid hafsstranden finner det offrade, gör bäst i att icke röra dervid, — sjukdomen kommer annars öfver upphittaren. Min sagesman hade en gång funnit en fin, hvit näsduk, tagit upp den och så fått sjukdomen, förtäljde han.

Ett föremål på en gång för fruktan och åtrå utgöra de förtrollade skatter, hvilka uppgifvas begrafna på ett eller annat skär. Om aftnarne komma de upp ofvan jord och glänsa då som lågande eldar; men det har sig icke så lätt att bemäktiga sig dem, ty underliga djur — drakar, ormar, jättehöns — kunde förgöra dem, hvilkas händer ville komma vid skatten. Dock har man mod och mans hjerta nog att ro dit, vända ryggen åt elden och öfver venstra axeln kasta stål i elden, då kunna icke trollen mera bortföra och nedgräfva sina skatter. Man kan då taga dem till sig, ehuru man sedan visserligen icke torde gå fri för trollens hemsökelse. — Många andra drag af ännu bibehållen, ehuru mer eller mindre undangömd vantro kunde anföras; det anförda torde dock vara nog. Med hvarje slägte, som går undan, försvinner allt mer af gamla tidens vidskepelse, men på samma gång hvad egendomligt finnes i tal, klädedrägt och bruk. Folkskolan och en liffigare samfärdsel människorna emellan visa

allt kraftigare sitt inflytande i att kunna upplysa, men också i att nivellera.

Hvarje afton, så fort solen sjunker ned i vester, se vi i motsatt led Häreidsskärs fyr sända åt alla håll sitt vänliga sken, först med ett kortvarigt, skarpt och klart blänkande och derpå mörker, men sedan kommer ett något längre, mildare sken och så åter mörker. All denna omvexling inom kortare tid än fem minuter och så allt jemt, tills solen ånyo rinner upp. En dag beslöto vi att fara dit ut till fyren. En lätt bris fylde våra segel, då vi lemnade Kettilö, men vinden kastade om och vi måste kryssa. Vinden blef allt svagare och dog slutligen alldeles bort, och först fram på eftermiddagen nådde vi till fyren, som ligger på en kal klippa ytterst i hafsbyn. En smal gångbro förenar detta skär med ett annat, något större men nästan lika kalt, der lotsstationen finnes. Medan en af oss gick upp för att begära lof att få se fyren, ströfvade vi andra omkring på kliporna och betraktade utsigten öfver hafvet, hvars yta blott häfdes af en sakta dyning. Utanför skäret satt en liten gosse i en båt och fiskade. Han syntes vara föga öfver sex år. Hvad kunde den lille tänka, då han satt der ute så allena? Hvilka bilder stego väl fram för barnets inbillningskraft, der han satt ensam på det lugna hafvet, seende fiskarnes lek omkring sig nere i det blå djupet? Drömde han skärbygdens sagor om »sjöråt», hyste han bäfvan för den stora »sjöormen» eller tänkte han blott på sin fångst? Då han senare kom i land och vi sökte gifva oss i tal med honom, svarade han icke, utan såg blott på oss med ett par stora ögon, hvilka tycktes låna färg och djup af hafvet, och jag tyckte mig förstå att dessa barnaögon äfven kunde se djupt in i fantasiens verld. Men nu kom fyrvaktaren. Det var en ännu ung man och man såg genast, att han var gossens far. Han hade samma djupa ögon och samma drag, men faderns ansigte var i ständig vaxning, då deremot sonens låg stilla i drömmande ro. Man såg att lidelsens stormar jagat fram

öfver det äldre ansigtet, då på det yngre ännu blott barndomens löjen och tårar vexlat.

Vi gingo upp i fyrtornet, stego uppför den långa spiraltrappan, som slingrade sig fram till lysapparaten, och kommo slutligen till det lilla vaktrummet. Men vi lemnade detta genast för att gå ut på den gångbrygga, som löper rundt om tornet. Det var en härlig syn, som mötte blicken. Der ute låg nu åt alla håll det lugna, spegelblanka hafvet, öfver hvilket solen göt sina varma strålar, under det att hon allt mer sjönk ned mot fastlandets rand. Allt var stilla, ingen vind drog fram öfver sjön, ingen bränning hoppade upp mot klippans fot, på hvilken fyren stod. Skeppen lågo orörliga der utanför med slappa segel, — vi räknade nitton seglare af alla storlekar. Jag har många gånger med hänförelse skådat ut öfver hafvet, men aldrig sett det så lugnt, så ljusst och just därför så majestätiskt som denna högsommarafton.

Fyrvaktaren förde oss åter in i fyrtornet, visade oss dess lysapparat, sköt gardinerna åt sidan för att låta solen blixtra fram genom lyktans prismor, pekade på de stora koncentriska vekarne, den ene innanför den andre, i den ofantliga lampan, och vi gingo derefter ned. Han förde oss omkring på skäret. Vi drucko ur den källa, som blifvit sprängd ur klippan och hvars söta och friska vatten utgör ett nödvändigt vilkor för att ön kan bebos. Fyrvaktaren hade med stor möda upparbetat en liten trädgård i en bergskrefva, och vi besågo äfven denna. Ett par jordland, kantade med bärbuskar, några små fruktträd och i ena hörnet en soffa af grästorf framför några tynande syrenbuskar, det var allt som kunde åstadkommas af den torftiga jordgrunden.

Vi vände oss nu mot det för fyrmästaren och den öfriga fyrbetjeningen gemensamma boningshuset, helst man önskade att hvarje främmande, som besökte fyren, måtte teckna sitt namn i en derför afsedd bok. Fyrmästaren var för tillfället borta, men fyrvaktaren företrädde äfven härvid hans ställe. Efter vederbör-

lig anteckning ämnade vi titta in i fyrvaktarens bostad, men då sträcktes en liten qvinnohand ut genom dörren, nyckeln togs ur och dörren slogs åter till. Det var just icke hvad man var van vid ute bland skären, der man eljest gemenligen mottages med gästfrihet liksom i hela det öfriga Östergötland. Öfver fyrvaktarens ansigte drog en sky och en gnista sprakade ur hans dunkla ögon. Otvifvelaktigt kände han en liflig harm öfver sin hustrus ogästvänlighet, men han gjorde hvad han kunde för att ursäkta henne, förklarande att hon bakade och följaktligen icke kunde hafva det så fint, då hon skulle taga emot främmande. Hvad han sade, då vi voro borta, lemnar jag derhän.

Vi uppehöll oss ännu en stund på ön, ströfvande hit och dit, medan solen allt mera närmade sig sin nedergång. Fyrvaktaren gick åter upp i fyrtornet och jag följde honom. Jag stod ännu en gång ute på gångbryggan och blickade öfver det lugna, ljusa hafvet, derpå gick jag åter in och satte mig i den lilla soffan i vaktrummet. Huru väl hvarje tum i detta lilla rum var använd! En kamin, ett skrifbord, en soffa, en stol och så i midten den pelare, som upptill bar den ofantliga oljelampan, kring hvilken hvälfde sig den rörliga lyktan, sammansatt af olikstälda, klart slipade glas, och genom dessa brötos nu på ett förunderligt sätt den nedgående solens strålar. Fyrvaktaren drog upp urverket och lyktan började vända sig öfver mitt hufvud. Det förekom mig så besynnerligt i det trånga rummet, öfver hvilket denna gnistrande och strålande kupol långsamt vände sig. Jag började tänka på dessa sagor om dem, som råkat i hafsfruns våld. Ja, så måste det vara der nere i hafvet, så måste solens strålar falla genom hafsvattnet, brutet genom böljslagen men ändå så strålande färgrikt, så måste det vara i hafsfruns rike. — Men nu kom fyrvaktaren för att tända lampan, och förtrollningen var om intet. Hans biträde tog plats uppe på bordet inne i lysapparaten, medan han sjelf satte sig i rummet hos mig. Han talade om sitt lif här ute på klippan, om dess enformiga

enslighet, om vinterns köld och höstens stormar, och genom hans ord klang såsom ett grundackord längtan bort till fjerran ort. Kan hända skulle han dock, om han flyttat derifrån, längtat dit åter igen. — Men mina kamrater manade nu till hemfärd. Ännu blott en blick på den strålande glaskupolen, som kommit mig att drömma mig nere i havets djup, ännu ett ögonkast utöfver det lugna, klara, i rosenfärg skiftande hafvet, och så ned i båten och bort från Häradsöskär.

Det var en hemfärd i månken en fager sommarnatt, stilla och ljus. Vi sutto tysta med minnet fylldt af hvad vi sett och våra sinnen beherskades af nattens frid. Snart hade vi lemnat det öppna hafvet och voro åter inom skären, hvilkas skuggor tecknade sig på vattnet i underliga former. Fyrens sken föreföll allt klarare, ju mer vi aflägsnade oss, och dess gnistrande blänkar kastade ett trolskt skimmer öfver haf och öar. En säl lyfte upp hufvudet tätt vid båten, men dök åter ned i djupet. En uppskrämd åda med sina ungar »barkade»*) öfver den jemna hafsytan, och der dansade ju en lätt bris fram, den kom från hafvet, det var bör. Vi satte upp vårt segel och gled så gladligen framåt. Men fröjden blef kort, snart domnade vinden alldeles af och vi måste åter gripa till årorna,

Då vi nalkades hemmet, sågo vi bloss fara fram och åter längs stranden. Det såg helt trolskt ut. När vi kommo närmare, funno vi att det var tvenne båtar, på hvilka man var ute för att »stöja» ål. I den ena båten stod en af lotslärlingarne helt ensam och rodde sig framåt med »algern»**), i den andra befunno sig trenne af Kettilöns flickor. Den ena af dem satt vid årorna, hufvudduken hade glidit ned från hennes täcka hufvud och månen lyste på det lilla ansigtet, som var friskt som en halfutslagen nyponros. De andra båda flickorna stodo med hvar sitt ljuster i handen framme i fören, det gnistrande blosset

*) Sprang på vattnet.

**) Ett ljuster på en stång.

kastade ett rödaktigt skimmer öfver deras ansigten, det ena mörkt och färgrikt, det andra blekt och fint. Hela båten erbjöd ett tjusande ämne för en tafla. Ack, hvarföre kan jag icke måla den! — Vi ropade an båten, och jag sporde, om jag kunde få följa med ut på fisket. Flickorna kommo helt vänligt för att hemta mig och jag for nu en god stund med dem, njutande af den blida natten, den väna naturen och de taflor, som framstälde sig för ögat genom det af blosset upplysta hafsvattnet. Kring tångskogens stammar klängde de långa och mörka ålarne, och rödfenade aborrar gledo fram öfver dess kronor, medan flundran, svart och oformlig, hvilade i skuggan på den ljusa sanden. Men för fantasiens öga tedde sig många andra syner. Lekande elfvor sväfvade der emellan tångträden, jagade undan aborrarne och varnade ålarne för vårt försåt. Jag tyckte mig skymta sjöråts palats i fjerran, men sjelf var hon närmare. Hon steg i sälhamn upp på en klippa, lät sälskinnet falla och stod der strålände fager med det långa, svarta håret böljande omkring sig likt en klädnad och med ögon glänsande som eld. — Men nu rodnade östern, det var morgon. Vi foro åter hem, hafvet liknade smält guld, blossets slocknande lemningar föllo ned deruti och der var solen, dagens drotten.

(Forts.)

—th—

4. Ett karnevalsskämt.

»Vackra mask, jag ber dig
 Ifrigt att du ger mig
 Gunsten jag begär!
 Lyft din fula slöja,
 Låt mig snart dig röja
 Sådan som du är!»

Under karnevalen
 Axel mött på balen
 Svarta domino'n.
 Många skälmska blickar
 Hon ur masken skickar
 Nordens blonde son.

Snart är hon försvunnen,
 Åter jagad, hunnen,
 Träffas hon igen.
 Han på trägna böner
 Föga gensvar röner:
 »Kanske» — »om» och »men».

Under höglå himmel
 Hvilket brokigt hvimmel
 Sig på Corso rör:
 Upptåg, skratt och gamman,
 Vagnar trängda samman,
 Masker utanför.

Processioner skrida,
 Granna vakter rida,
 Pulcinellors hop
 Gycklar, skämtar, skalkas
 Med en hvar, som nalkas,
 Under gälla rop.

Der hörs flöjt, här trumma,
 Der man ser en gumma,
 Alla hexors mor.
 Arlecchino fäktar
 Med sitt träsvärd, jägtar
 Se'n en kolsvart mohr.

Smyckade balkonger,
 Glada högtidssånger,
 Muntra tidsfördrif —
 Karnevalens yra
 Låter sig ej styra,
 Spritter utaf lif.

Skurar af confetti*)
 Träffa liten sprätt i
 Rosa sidenfrack.
 Alla klappa händer,
 Då han sirligt vänder
 Sig på tretums klack.

När han läspar sakta
 Vänd till Axel: »vakta
 Dig, du nordens son,
 För Fortunas nycker» —
 Han sig känna tycker
 Svarta domino'n.

Mjuka tonfall smeka,
 Muntra infall leka
 Kring hans öron jemt.
 Gåtan ej förklaras,
 Frågor blott besvaras
 Med ett glädtigt skämt.

»I cavalli!»**) ropas —
 Trängre massan hopas,

*) Ursprungligen dragéer, som man kastade på hvarandra. I anseende till den starka åtgången, göras de numera af krita, och striden dermed blir stundom ytterst häftig.

**) Under karnevalstiden avslutas hvarje dag festligheterna utomhus med en kapplöpning af lössläppta hästar.

Corso lemnas fri.
 Vilda fålar rusa,
 Som en stormvind susa
 De i hast förbi.

Borta är hon åter,
 Sig ej finnas låter —
 Axel harmas, svär,
 Färdig vad att hålla,
 Att hon visst kan trollo,
 Ja, en hexa är.

Knappt är tredje dagen
 Yrslans timma slagen,
 Han på upptäckt går:
 Strax vill Pulcinella
 Sig i vägen ställa,
 Och han fred ej får.

Masken, som hörs stamma
 Svårlärdt namn, är samma,
 Som han länge sökt.
 Åter börjas striden,
 Men, när dag är liden,
 Längtan blott sig ökt.

Se'n en blomsterflicka,
 Som sig väl kan skicka,
 Nästa dag han ser.
 Han filosoferar,
 Hon improviserar,
 Tigger han, hon ler.

I gestalter många
 Hon sig ter, men fånga

Låter hon sig ej.
 Allt hvad han förklarar
 Endast hon besvarar
 Med ett bleklagdt »nej».

Nu är sista dagen,
 Skymningstimman slagen,
 Festens slut är när.
 Moccoli*) då tändas,
 Ögat nästan bländas
 Utaf ljusens här.

»Sia ammazata!»**)
 Ropas på hvar gata,
 Yran nått sin höjd;
 Snart den måste sluta,
 Och man skyndar njuta
 Ögonblickets fröjd.

Der en vagn — Er akta!
 Axel lyftes sakta
 Uti denna opp.
 Sköna damer småle —
 Men hvad nu? En stråle
 Utaf halfsläckt hopp.

Utan guld och glitter,
 Klädd i svart der sitter
 Ock en domino.
 Ljus hon bär i händer,
 Och ett nytt hon tänder
 Åt ung Axel då.

*) Små ljus, som bäras i händerna, och med hvilka alla måste vara försedda. Man bemödar sig ifrigt att släcka grannens och skydda sitt eget.

**) »Må ni bli mördad!» — ett favoritutrop hos Romarne, hvilket, isynnerhet under karnevalsyrans, användes i tid och otid.

Det mot midnatt lider,
 Vagnen långsamt skri-
 Tills sitt mål den når:
 Festligt prydda salen,
 Der festino, balen,
 I sin höjdpunkt står.

Glada masker svärma,
 Alla stånd de härma
 I en brokig krans.
 Liket det hopp, som gäckas,
 Ljus än tändas, släckas,
 Flyga kring i dans.

Dofva klockslag ljuda,
 Frid och stillhet bjuda,
 Nöjets tid är kort.
 Ännu Axel leder
 Masken — hon bereder
 Sig att skynda bort.

»Du att fly mig ämnar,
 Men jag dig ej lem-
 Grymma, hör mig nu!»
 Axel ber — hon röres,
 Och då bönen höres,
 Ser han — hvem? — *sin fru.*

S—a.

5. Från stora världen.

Stockholm d. 31 dec. 1876.

Min bästa Henrik!

Är du tokig, skulle jag lemna Stockholm! — lemna sällskapslifvet! — jag som är skapad för att andas dess luft! — Och hvarföre? för att egna mig åt mina studier, för att odla min själ! — Mon Dieu! — När man har den äran att tillhöra en familj, som *lefver* af bokdam och bygger sig stora hus af både stora och små böcker, så har man sannerligen fått nog af studier innan man fyllt tio år; har man sedan blifvit tvingad i tio år till att sitta inklämd mellan en bokperm och ett stycke väggfast bokhylla, så, förlåt mig! man flyger ut genom fönstret, eller skorstenen till och med, vid första lägliga tillfälle, och man flyger icke in igen genom dörren, om den också stode öppen i timmar och år.

Odla min själ! — jag fäktar alla förmiddagar, och fråga mina bekanta om inte mina kläder sitta väl. — *Mina* hästar ha aldrig ondt i benen, och jag sofver så godt om nätterna som om jag kunde abcd både på grekiska och hebreiska och kunde räkna till fyra på alla världens kända språk. — Du är min bästa vän, Henrik, men hvad det är att lefva ett lysande, gladt och strålande ungdomsfriskt lif, det vet du icke. — Att dansa! — dansa så lätt, som om man hade vingar på skuldrorna, det har *du* aldrig gjort, Henrik; du dansar alltid i otakt, och därför säger du att dansa är dårhusmessigt. — Du har lika litet rättighet att fälla något omdöme om vals och polka som jag om Apologeternas skrifter, ty du kan icke dansa. — Om jag sade dig att de bara men nej, jag tiger ty jag har redan en kula i pannan, som Origenes eller Cyprianus, klädda i pergament, slagit dit, — och säger jag

ett halft ord till, stoppar du väl alla Gnostikerna i halsen på mig! — och då, ve min glada ungdom! —

Men skämt åsido så försäkrar jag dig, att man kan lika lätt dansa in i himmelriket, som predika folk ut derifrån, t. ex. som du lär predika dina församlingsboar ut ur kyrkan. Nej, det är inte sant, jag vet att de höra dig med glädje och att jag sjelf skulle göra det, — om du bara ville höra på mig först; — höra mig när jag säger dig, att verlden och sällskapslifvet är taktens och det fina vettets elementarskola, enkelhetens och sanningens triumfplats, glädjens och leendets Iduna-tempel, mycket mera än »flärdeus och fåfångans täffingsbana», »ytlighetens och skrytets grundpelare», »lögnens och yppighetens glittrande kungsväg».

Min högtärade vän, flärd är ett utnött och tråkigt ord. — Mycket ljus, glada färger och brinnande viner, det är icke synd, utan det är klingande ackorder, det är jubelfanfarer, med ett ord, det är glädje och glädje är oskuld. — Fåfånga, det är någonting dumt och dessutom löjligt, den fåfänge stupar alltid på näsan innan han satt sin fot öfver salongströskeln, d. v. s. han gör aldrig lycka i sällskapslifvet; — jag vill icke påstå att han gör lycka på predikstolen heller — men jag försäkrar dig att han har lättare att stå kvar der. — Ytlighet! — Yta, det är något som har längd, bredd, men ingen tjocklek. — Hvad gör det då om jag är ytlig, förutsatt att ytan är klar, ljus, som solens sken. — Skryt — S—k—r—y—t! — Fi donc, mon cher — det är mycket fulare än att svära — — jag hoppas du lagt märke till att jag skrifer så städadt som en ung flicka. Jag har icke sagt »ta mig katten» en gång, och det kunna alla unga flickor göra, bara de ha gått och läst — förut passade det sig icke. — Det var skrytets grundpelare vi höllo på att rifva ner — ja, det tar tid och mycket papper, min vän; börja du dermed deruppe i dina skogssnår, så skall jag nog fortsätta här nere. För resten äro rika landt-patroner mycket skrytsammare än vi fattiga Stockholmare. — »Yppighet och glitter!» Du menar glittret på bal-

klädningar, men det faller bort efter första valsen — och så menar du väl yppighet i mat och dryck och servering. Men säg mig du, hvarför slösar naturen med sina häfvor, om ej för att låta oss njuta dem. Och sedan — silfverfat — och slipade glas, — trö mig, det är vackrare än stenskålar och trästop. — Ser du, det fins något som heter skönhets-sinne. — Och att skratta riktigt hjertligt, det tar bort hela bördor af bekymmer från våra bröst. Och att tala 10 personer på en gång, det är som fyrverkeri. Men du tycker kanske icke om fyrverkeri; jag vet ingenting jag älskar mera än en raket-kista — om ej möjligtvis gubben i månen, som just nu tittar in och kastar en menande blick på sängen.

God natt broder! Sof i blida månskensstrålar och glöm bort ditt eget jag — för en enda gång. Du gör dig så mycket besvär dermed, att det till slut blir ingenting kvar. Din broder

Hugo,

som i morgon gör 120 visiter för att se'n gå på 120 baler under 3 månader. Adieu.

Stockholm d. 15 jan. 1877.

Min bäste Henrik!

Som du ser, skrifver jag, och — jag vågar nästan lofva det — utan allt hvad du plägar kalla *pedanteri*. Jag har så förfärligt mycket att göra, att jag inte hinner tänka hvarken förut eller efteråt, och ändå — kan du föreställa dig det — gör jag rakt ingenting! — Jag har varit här i mer än 3 veckor; jag skulle kunna visa dig hvad jag gjort hvarenda timme, ty jag har skrifvit upp det i min almanacka, — den der annotationsalmanackan, som ingen menniska vill läsa, — och du skulle se att jag varit ärligt upptagen hvarje minut, men resultatet blir ändå lika med 0,00. Hugo säger att det är just derföre jag kommit hit, jag

behöfde, påstår han, lära mig att man kan existera utan att af sin existens få ett adderadt eller multipliceradt resultat, att de resultat, som slå i ögonen med stora siffror, äro de som ega minsta värdet — för själen — likasom det för ens *menskliga* utveckling är mycket nödvändigare att kunna lösa Sinclairs-boja än hypotenusan. Jag förmodar att han talar i bild, men jag är dock icke rätt säker, han ser så fullkomligt allvarsam ut. Imellertid kan jag så godt först som sist helsa från honom; han tackar för ditt bref, hvilket han dock icke kan besvara, emedan han icke läst det ännu och icke tänker göra det förr än i sommar, efter mötena, när han kommer i ro och får tid att »läsa i böcker», — som han uttryckte sig.

Hvad mig beträffar, så, ehuru jag läst ditt bref, inlåter jag mig alls icke i edra disputer. Jag ser endast rakt framför mig, är som du vet så rent praktisk, att jag aldrig *har* något omdöme rörande saker jag icke sett eller erfarit, hört eller läst. Er strid om »stora världen» kan jag så mycket mindre taga del uti, då jag, som du vet, ännu knappast kommit in i den världen. Visserligen var jag på min första bal i dag åtta dagar sedan, och förut hade jag varit på en liten danssoiré, men det är för litet för att deraf kunna ha fått något totalintryck af *hval* sällskapslivet egentligen är. Några små observationer gjorde jag imellertid. Du vet, Hugo får blixtnabba intryck, och efter att ha blinkat tre gånger framför en sak, har han uppfattat den till hela dess vidd, omfång, innehåll och värde. Men jag måste observera, se, samla och lägga tillsammans, innan jag kan *bygga* mig ett *omdöme*. Hugo är född general, jag är endast en anspråkslös medlem af fältmätningsscorpsern. Imellertid måtte jag upp min första bal mycket samvetsgrant. Du skall få höra. Vi gjorde vår entré alldeles i begynnelsen af balen, först tant, så Elisabeth, som trampade på tants släp, så jag, som trampade på Elisabeths, så farbror, som trampade på mitt, så att vi kommo in i en sammanhängande rad och helsade ungefär som i nigar-

polskan, först på värden, så på värdinnan och några andra äldre damer, hvarefter Elisabeth och jag förpassades in i ett inre rum. Under vägen hann jag dock se att tant föll ned i soffan och att farbror redan strök sig om mustascherna, du vet, så der som han brukar göra vid 10-tiden.

»Det här ser just inte roligt ut, om också ganska lustigt», tänkte jag. — I den inre salongen stodo sex unga flickor midt på golvet och i ett hörn två herrar, hvilka — togo sig om mustascherna, de också. Elisabeth presenterade mig för flickorna, som tittade på mig den ena efter den andra, utan att säga mig ett ord. De talte med Elisabeth och med hvarandra, jag stod och undrade och tänkte det var just intet vänligt mottagande. — I detsamma kommo thébrickorna, jag tog en kopp, de andra flickorna togo endast sockerbröd, utom Elisabeth, som tog ingenting. Jag rörde i min kopp och såg mig omkring; flere och flere gäster kommo, mitt thé började svalna, jag beredde mig just att dricka det, då, o ve, någon bakom mig stötte till min armbåge: koppens halfva innehåll strömmade häftigt öfver — och utför fröken T's gula sidenklädning flöt mitt thé i smala, bruna rännilar!

»Ma chère amie!» ljöd Elisabeths stämma i mildt förebrående ton. Hugo, som i detsamma trädde in, gjorde en förfärlig grimace och skakade jemmerligt på hufvudet. Fröken T. slungade mot mig en hemskt vredgad och hotfull blick. Jag blef så förskräckt, att jag lät resten af mitt thé förirra sig ned på matan; man tog min kopp ifrån mig, jag började hjälpa fröken T. att torka den gula klädningen och bad med gråten i halsen både om ursäkt och förlåtelse, men det tycktes vara förgäfvets; häpnad och missnöje läste jag klart i allas ansigten, tårarne kommo mig i ögonen, och jag tror jag sjunkit ned på knä, om icke i detsamma en af de båda herrarne, som funnits i salongen då vi kommo in, närmat sig och bedt just fröken T. presentera sig för mig. Till min förvåning ljöd fröken T's stämma ganska mild när hon nämde helt artigt: »M. de F. — M:lle ***.» Jag såg

upp, utan att just se något, men hörde en vänlig stämma uttala de tröstande orden:

»Consolez-vous, Mademoiselle, un malheur comme celle-là peut arriver à tout le monde, et M:lle T. est trop genereuse et aimable pour vous en vouloir!»

»Mais, certainement», utlät sig fröken T., »je viens d'assurer...» M. de F. afbröt henne genom att bjuda upp mig till första valsen. Alla ansigtslinier rundtomkring mig klarnade helt plötsligt upp, man närmade sig mig lika mycket som man förut aflägsnat sig, allmänna opinionen skiftade färg, gick öfver från gult till blått, som var *min*, och Hugos gäckande stämma hvi-skade i mitt öra:

»Très bien, ma petite Ulrique, jag trodde dig knapt ega så mycken présence d'esprit. Att börja gråta i ett så kritiskt ögonblick, och gråta vackert, det var en mästerkupp. Du dansar första valsen, på din första bal, med en utländing, tu feras un début magnifique, ma chère!»

Det spelte upp. M. de F. förde mig ut. Han var just icke utländing, hans mor var svenska. Imellertid fick jag, tack vare honom, påstod Hugo, alla mina öfriga kavaljerer; det tror naturligtvis icke *jag*, men det gör detsamma. Mellan danserna hade jag i allmänhet tråkigt. Det är ganska svårt att tala med damerna, de äro till den grad upptagna af att vara *på bal*, att de knappast hinna fatta en så simpel sak, som att svara när de bli tilltalade, eller ens höra till slut hvad som säges dem. Det är icke deras mening att vara ohöfliga, ehuru de bli det, det såg jag nog; det är ej heller högdragenhet eller stolthet. Jag tror de låta imponera på sig af sina egna klädningar, eller om det är af ljusen eller solfjäderna; ich weiss es nicht! Men af sig sjelfva äro de besvärade, af sig sjelfva äro de upptagna mycket mera än af herrarne, hvilka väl eljest borde utgöra det mest distraherande elementet, enligt Hugos förmenande åtminstone. I allmänhet tyckte jag också att flickorna föreföllo mera

nervösa än koketta, men kanske var jag sjelf nervös. När jag tänker på nästa bal, känner jag mig verkligen litet orolig, jag är rädd för människorna, rädd att de göra narr af mig bakom min rygg och rädd att sjelf göra något ohjelpligt dumt.

Men jag återvänder till balen: Dansen gick som ett urverk och urverken surrade af med tiden i hejdlös fart. Kl. 12 serverades soupén. Hugo pratade som om han varit litet vild; jag undrar inte på att han har roligt, alla människor tycka om honom. — »Det är därför att jag roar mig sjelf», säger han, »man skall alltid vara egoist; försökte jag roa andra, som Henrik vill, skulle jag endast bli en polichinelle i stället för att jag nu är en — *fulländad* dandy; och *a first-rate* dandy, säger Bulwer, *is generally a very agreeable person!*» — »Bonorir me, petite Ulrique!» Jag hotade den egenkäre med min onåd, men leende försvann han i en soffa bland skyar af tyll och tarlatan, och jag såg icke mera till honom.

M. de F. serverade mig ostron, hjerpe och champagne, så försvunno borden och jag dansade cottillon med en herre, som halkade omkull med mig; det var rätt förargligt, men jag tänkte på M. de F's ord: »Un tel malheur peut arriver à tout le monde, och så skrattade jag sjelf först åt mitt missöde. Hvad gör det mig då om andra skratta sedan! — Kl. 1 foro vi hem, och du kan föreställa dig att jag var varm och hade svårt att somna med hufvudet fullt af alla dessa orediga intryck — jag, den lill-gamla, som ni kalla mig der hemma, därför att jag är så betänksam och sansad. Men — morgonen derpå kan du också vara säker att fröken *** slog sig till ro och — reflekterade i stor skala. Resultatet deraf blef: »Det kommer att göra fröken godt att vara ute i verlden. Hon kommer att ge akt på sig sjelf, d. v. s. akta sig för hvad som misskläder hennes karakter, och då måste ju denna vinna. I hvardagslifvet, der hon är omgifven af sina närmaste, som känna henne och hålla af henne, slarftar hon med detta stränga aktgifvande! Stora verlden är skoningslös;

räknar man på dess öfverseende, är man förlorad, och i nödens stund står icke alltid en Mr de F. till hands med en tröstande fras. Att vara pedantisk — det hinner man heller icke med om man är i stora världen; denna osynliga, jagande värld hindrar pedanteriet till och med att andas. Och det pedanteri som icke får taga sina vanliga under årtal invanda jemna andetag, det är dödens. — Fröken *** fattade äfven det stora beslutet att slå sig på romanläsning — en lektyr som föreföll henne stå i en innerlig harmoni med stora världen, hvaremot det skulle vara omöjligt att under dess regements-tid sköta något allvarligt studium. Allt detta är naturligtvis en stor fördel för fröken ***, som, efter hvad man påstår, hittills gräft ned sig i endast allvarsamma böcker. Hur det kan vara för dem som äro mera fallna för ytlighet, det lemnar hon åt dig, min vise kusin, att bedöma.»

Härmed tager fröken *** högtidligen farväl af samme sin kusin och lofvar skrifva litet kortare nästa gång — och då om allt hvad hon nu glömt eller icke hunnit med i dag; blir *det* för mycket, gömmer hon hälften till gången derpå.

Ulrika.

6. Qvinnan och nykterhetsrörelsen i Sverige och Finland.

På ännu omtvistade områden för qvinnans rätt och pligt har det förflutna året i vårt land och i Finland haft att uppvisa en företeelse af märkligare art: det är uppfattningen af qvinnans förhållande till den pågående nykterhetsrörelsen.

Från Svegs socken i Jemtland insändes förliden sommar till K. M. en böneskrift, undertecknad af 99 gifta qvinnor och inne-

hållande en ytterst sorglig skildring af superiets utbredning och olyckliga följder i petitionärernas hemtrakt, samt en bön om upprättande af sådana lagar för utminuterung af rusgifvande drycker, att den för ett kristligt hemlif så väl som för arbetsamhet och goda seder i allmänhet förderfiga dryckenskapslasten måtte kunna hämmas, i stället att som nu hägnas och lemnas fria tyglar.

Petitionen stod omnämnd och refererad i de flesta tidningar, dock utan att beledsagas af något omdöme. Kort derefter hörde vi en högt aktad man från samma trakt af Jemtland förklara att den ingifna böneskriften var fullt berättigad, att den tillkommit utan all agitation såsom ett naturligt uttryck af olyckliga familjemödrars bekymmer, samt att dess mörka skildring af det rådande superiet och dess följder vur fullt enligt med sanna förhållandet.

Sedermera hafva dock tidningarne omtalat att den nämnda böneskriften gjorts till föremål för rättegång, i det undertecknarne anklagats för osanna uppgifter, äfvensom att under ransakningen misstanke uppstått att skriften uppkommit genom prestfruns i församlingen åtgöranden, hvarför också hon blifvit strängeligen tilltalad. Den slutliga utgången af målet ha vi oss icke bekant, men anförda yttranden ur ortens tidningar samstämma i att framhålla de olyckliga kvinnornas tilltag såsom obefogadt och klandervärdt.

Ett motstycke till denna händelse omtalas från Finland, der enligt tidningarnes uppgift en böneskrift, undertecknad af ett stort antal kvinnor från olika delar af landet, inlemnats till regeringen, i alldeles samma syfte som de jemtländska kvinnornas. Att döma af korrespondentartiklar från Finland till svenska tidningar har böneskriften der, långt ifrån att väcka deltagande eller allvarlig uppmärksamhet, tvärtom gjorts till föremål för hänfullt gäckeri såsom vittnande om damernas okunnighet i lagstiftningsfrågor och — bristande stilistiska förmåga. Derpå uppdukar korrespondenten en af dessa långtrådiga historiker öfver bränvins-

lagstiftningens utveckling, hvarmed nykterhetsvännerna alltid afspisas, och hvilka bevisa allt utom hvad de skulle bevisa, eller att lagstiftarne gjort allt hvad på dem ankommer, för att förekomma rusdryckers missbruk. Att detta missbruk förefinnes och i betänkelig grad tilltager, det erkännes dock här, och att qvinnan och hennes närmaste lifsområde, hemmet, lida utan all jemförelse mest af det onda och dess förderfliga följder, förnekas ej, om det ock med tystnad förbigås; — men att de olyckliga qvinnorna, då alla andra utvägar till hjälp äro stängda eller befunnits leda till intet, slutligen våga höja sin röst till samfäld bön att lagstiftarne måtte söka förekomma eller tygla en last, som suger folkets innersta märg, upplöser äktenskapen, förhärjar hemmen, omöjliggör barnens sedliga uppfostran och, om den lemnas ohejdad, måste leda samhället till förderfvets brant — detta befinnes vara i hög grad klandervärdt och dertill öfvermåttan löjligt! Om damerna, heter det, i stället att blanda sig i offentliga ärenden som de icke begripa, ville hvar och en i sin stad göra det trefligt och behagligt i hemmen för männen, så skulle de uträtta ofantligt mycket mera till det ondas förekommande.

Så långt den finske brefskrifvaren.

I de båda företeelser från nykterhetsrörelsens område, hvilka vi härmed i korthet framhållit, synas qvinnornas ställning och deras uppfattning af sin både pligt och rätt vara desamma; äfven männen, representerade af pressen och lagen, synas så tillvida öfverensstämma, att de protestera mot qvinnornas klagan, detta dock på olika grunder: å svensk sida under förmenande att klagan är opåkallad och tillkommen genom agitation; å finsk sida åter på den grund, att, ehuru det onda visserligen förefinnes, qvinnan dock saknar både rättighet och förmåga att utanför de slutna dörrarne af sitt härjade hem kämpa mot dess öfverhandtagande — härmed underförstådt att hon sjelf i många fall torde vara orsaken till mannens sjelfförnedring.

Lägger man till det ofvan anförda det faktum, att ett all-

mänt nykterhetsmöte under hösten sammanträdt i Stockholm, utan att i dess vidlyftiga program eller under dess vidtöfvande förhandlingar ringaste hänsyn tagits till kvinnans erfarenhet i saken, ännu mindre hon sjelf tagits med i rådplägningen — och detta ehuru man i hufvudstaden hade att tillgå skaror af kloka och menniskoölskande kvinnor, hvilka egna sitt lif åt den sedliga vården om den fattiges hem, och ehuru man endast behöft, med det ofta påpekade föredöme Englands parlament gifvit i dylika fall, kalla några af dem till enskild rådplägning med mötets ledare; — lägger man, säga vi, detta faktum af det totala förbi-seendet af kvinnans erfarenhet och omdöme i saken till de två förenämnda händelserna, så får man en i sanning rätt egen tablå öfver nykterhetsrörelsens bedrifvande här uppe i Norden, kanske äfven en klav till den ringa framgång den rönt.

Utrymmet nekar oss att nu ingå i några närmare betraktelser öfver ämnet, hvartill vi dock framdeles torde återkomma; men såsom ett litet resultat af de mångahanda tankar det ingifvit oss, framställa vi här några få frågor till läsarens besvarende:

Om det kan bevisas af deras erfarenhet, som äro i daglig beröring med arbetsklassens, ej blott daglönarens utan äfven den fast aflönade arbetarens hem, i städerna så väl som i landsorten, att det bästa svar man får af flertalet hustrur på tillfrågan om männens sedliga karakter är detta: »*Visst super han, förstås, men han ä' åtminstone inte elak i ruset;*» — om det kan bevisas att detta är höjdpunkten af den lycka, arbetarens hustru i allmänhet vågar hoppas, under det oräkneliga af hennes »mindre väl lottade» medsystrar sucka under lidanden, hvarom våra välvise herrar lagstiftare på denna och andra sidan bottenviken neppeligen kunna göra sig en föreställning; — om det vidare kan bevisas att dryckenskapslasten hos hufvudfader, i alla dessa grader, verkar mer och mindre upplösande på äktenskapet, ruinerande på bergningen och förderfligt på den uppväxande ung-

domen; — om, säga vi, detta kan bevisas och man tänker sig den värnlösa hustrun och modren tveka mellan, å ena sidan, den alltid förherskande qvinliga böjelsen att *tiga och lida*, å andra sidan samvetets maning att göra allt för att rädda man och barn undan det hotande förderfvet — *hvilkendera utvägen bör hon välja* — *tiga* och gå under med allt hvad hon har kärt, eller *tala* och — om äfven med risk att klandras och begabbas — söka en utväg till räddning medan ännu tid är?

Eller, ännu en fråga — om de olyckliga qvinnorna sjelfva sakna mod att uttala sitt bekymmer — några måhända i medvetande att sjelfva till någon del hafva föranledt det — är det då tillåtet eller icke tillåtet för andra, med nöden förtroliga qvinnor, såsom medlemmar af skydds- och fattigföreningar, själsörjarens qvinliga anhöriga m. fl., att visa de olyckliga en utväg att göra sin klagan hörd och behjertad?

Svar å dessa spörsmål, äfvensom korta och tydliga meddelanden om qvinnans erfarenhet och omdöme i hithörande ämnen mottagas med nöje under adress: Red:n af Tidskrift för Hemmet, Stockholm*).

*) Just då ofvanstående rader voro nedskrifna, lästes i Dagl. Allehanda nr 19 följande:

Nykterhetspetitionen i Sveg. Till redaktionen af Nya Norrl. Tidn. har från Sveg blifvit insänd nedan nämnda skrift:

»Som den tidningsläsande allmänheten kanske med blandade känslor genomläst så väl den till länets styrelse insända, af Svegs qvinnor undertecknade petitionen om förbud mot vin- och ölförsäljningen inom socknen, som ock ett s. k. polisförhöringsprotokoll jemte andra uppsatser, som i åtskilliga tidningar stått att läsa, hvilka antyda att kyrkoherden Frändén och hans fru skola vara upphofvet till denna skrift (hvilket ej är öfverensstämmande med sanna förhållandet), så få vi, som äro gamla svegsboar och hafva reda på förhållandet, upplysa, att *skriften ej tillkommit utan orsak* och ej heller af någon enskild person, utan att så väl män som qvinnor muntligen uttala just hvad petitionen innehåller och att skriften cirkulerade minst en månad omkring socknen. Sveg den 30 dec. 1876.

Sven Jönsson i Ulfkälla, Per Olofsson, Tullners Anders Olofsson, M. Svensson, skollärare, Olof Jonsson Sten, Nils Sten, Lars Persson, A. Wallström, mjölnare, Solna, Erik Larsson i Öfverberg, Sven Persson i Ytterberg, Mikael Larsson i Dufberg, Zakris Zakrisson, Sven Larsson i Dufberg, E. Eriksson i Dufberg.»

7. Om brudgåfvor.

I.

Enligt gammal sed erhåller bruden — stundom äfven brudgummen — af anhöriga och vänner minnesgåfvor, vanligen ämnade att smycka det nya hemmet. I detta som i så många andra fall är den gamla seden god och vacker till sin grundtanke, blott man icke genom öfverdrift och missriktning låter den urarta. Meningen är att *pryda* de nygiftas hem och låta detta gifva ett samladt och harmoniskt uttryck ej blott af den nya kärlek, som förenat de unga, utan ock af den gamla, som fostrat och ledt deras barndom, glädte och lyckliggjort deras ungdom. Brudgåfvorna vilja vara ett band mellan det förflutna och det kommande — deras uppgift är en förenande, sammansmältande, harmonigifvande. Men huru fylles denna uppgift i allmänhet? Måne de nygiftas bostad i allmänhet bär den harmoniska och tillika personligt karakteristiska prägel, som först ger bostaden rätt att kalla sig *hem*, och hvarförutan den lika gerna kunde räknas till kategorien af »rum för resande» eller »hotel garnie»? Vi frukta att så blott alltför sällan är händelsen. Pappor och mammor göra sitt bästa, men hafva ofta ej samma smak — oftast kanske ingen alls. Från ena hållet har kanske samlats några gamla familjeklenodier, tillbörligen restaurerade, från andra sidan en hop pariser-glitter, eller ännu smaklösare hamburgerkram. Tanter och onklar lägga hvar och en till sin skärf — dessa stundom ganska dyrbara — lampor, silfverpjäser, kristaller m. m., hemtadt från östan och vestan — allt utan ringaste inbördes öfverensstämmelse. Systrar och vänner brodera mattor, kuddar, bordtäckten, puffar och knuffar och hvad det allt heter — det ena bokstafigen icke likt det andra, m. a. o. utan skymt af inre sammanhang eller förstånd. Kommer så brudens och brudgummens eget val, i bästa fall vittnande om verklig — men därför ej alltid *vacker* öfverensstämmelse, samt afgjort utan aning om arten och beskaffenheten, långt mindre stilen och smaken i de blifvande brudgåfvorna. Och när allt är färdigt, ger det hela intryck snarare af en tapetserareutställning eller ett galan-

terimagasin, med syfte att kunna tillfredsställa den resp. allmänhetens mest olika tycken, än af *hemmet* för två, som skulle vara ett.

Mycket mera kunde vara att säga härom, och vi torde framdeles återkomma till det långt ifrån ovigtiga ämnet, medan vi här endast kunna tillägga några anvisningar huru en önskvärd harmoni i anordningarne af de nygiftas hem kunde lättast åstadkommas. Första villkoret är bortläggandet af ett onödigt hemlighetsmakeri, i det en öppen öfverenskommelse göres mellan de ungas anhöriga och vänner, om arten och beskaffenheten, och hvarför icke äfven värdet, af de tillämnade gåfvorna. Genom en mor eller en syster kan sedan utan svårighet en plan för det hela uppgöras i samråd med de unga, hvarvid särskildt må anbefallas att man tar Jacob Falkes »konsten i hemmet» (hvilken är tillgänglig så väl i bokform som i denna tidskr., årg. 16—18) till ledning. Dock torde för de allra flesta, hvilka ej ega lyckan af en närmare bekantskap med verkliga konstnärer eller konstkännare, Falke *ensam* icke vara tillräcklig som rådgifvare. Den tanken, att det verkligen är en konst — och i sanning *en skön konst* — att ordna ett hem, är hos oss så ny, att man ännu ej fått klart för sig att denna, såsom hvarje annan konstnärlig uppgift, fordrar insigt och förstudier under god ledning.

Men hvar finns en sådan ledning? frågar man. Och frågan är ej lätt att besvara. Vi skulle kunna nämna många kända och uppburna konstnärer — särskildt en konstnärinna, hvars eget hem så väl som allt, som kommer under hennes beröring, vittnar om det finaste sinne just för den hos oss så föga kända och uppskattade konsten i hemmet — men ingen af dem skulle vilja eller kunna åtaga sig att vara de okunnigas rådgifvare.

En serie af föredrag öfver det vackra ämnet vore till en början kanske den mest praktiska utvägen — så vidt som man blott tänker på hufvudstaden; men vi frukta att i denna stund knappast i Sverige finnes någon enda person med tillräckliga *studier* i det — öfver hela världen nya — först på den sista tiden genom en Semper och en Falke till rang af konst lyftade ämnet, för att kunna föredraga det-samma.

De enda försök som hittills gjorts hos oss att på vissa områden tillämpa några af grundsatserna för konsten i hemmet, hafva utgått från föreningen *Handarbetets Vänner*, och egde denna förening lika rik tillgång på penningar, som på konsterna, sakkunniga och för

saken nitälskande personliga krafter, så kunde man med skäl hoppas att ifrån henne skulle utgå en ny, sundare — om ock först småningom mera fulländadt konstriktig — uppfattning af det vackra och ändamålsenliga i anordningarne af ett hem.

Imellertid har föreningen, äfven med de små och ovissa tillgångar öfver hvilka hon hittills förfogat, verkat i mer än en riktning höjande och förädlande på de arbeten, med hvilka qvinnan så gerna — men ofta så smaklöst — pryder sitt hem. Och nu lärer styrelsen vara betänkt på att just i fråga om *brudgåfvor*, enligt en från flera håll uttalad önskan, erbjuda sin ledning. Så skulle man t. ex. på hennes byrå kunna anmäla, att man önskade för ett brudpar några vackra bohagsföremål, lämpade för salongen, för skrifrummet eller sängkammaren, för matsalen m. m., till uppgifvet ungefärligt värde, samt i öfverensstämmelse med en möblering af den och den beskaffenhet, etc. Man borde sedan få en plan af direktrisen — med förelagda mönster och färgval — och kunde i samråd med henne och föreningens konstnärliga rådgifvare träffa sitt val.

Då föreningen använder en sådan mängd olika arbetssätt — och det visst icke alltid är gifvet att det dyrbaraste är det vackraste eller lämpligaste — borde hon kunna uppgöra sådana planer till vexlande pris — och äfven i olika stil — nordisk, orientalisk, renässans eller en ädlare rokoko — blott icke 1900-talets ostil — och så skulle det enkla och anspråkslösa så väl som det rika och förnäma hemmet kunna erhålla en verkligen vacker och hvardagslifvet förädlande och rent stämmande utstyrsel.

Möjligen blifva vi i tillfälle att i ett följande häfte meddela närmare detaljer och prisbestämmelser för dylika planer, och sluta nu för denna gången våra flygtiga antydningar med en erinran om Falkes ord:

»I vår tid är qvinnans uppgift icke blott att i hemmet uppställa de vackra saker hon erhåller, utan att *sjelf skapa det vackra* och genom att utbilda smak och skönhetssinne hos sig sjelf utveckla desamma hos sin omgifning. Och de tvänne viktigaste områdena för denna hennes verksamhet äro — *hemslöjden och hemmets utstyrsel.*»

"Min Mammans Förklädsband."

Musik af A. F. Lindblad.

Ord af Olof Stig.

Sång.

Jag ser mig sjelf en li-ten en
 Men bäst i syss - - - - - lor-na hon gick,
 Och in i se - - - - - na-ste mi - - - nut
 Jag för dig mö - - - - - der-ne-ke - - - nod

Piano.

Med svartsjuk ef-ter -- häng -- sen-het, Små -- tul -- tan - de på kor-ta ben, Be-
 Hon stan-na - de och såg sig om. Ett le -- en -- de, en kyss jag fick. Jag
 Jag höll der - i så en - - - vist fast. Att när ur bo't jag släpp-tes ut, Jag
 Som he-ders - tec-ken på mitt bröst. Du hjel - per mig att va - ra god, Du

stän - digt i min mam - - mas fjät. Och tro - get hål-lan - de i
 vet så väl hvar - af det kom: Det var min spä - da bar - na -
 kän - de hu - - ru nån - - - ting brast, Och än - - nu hål-ler jag i
 ma - nar med min mam - - mas röst Och in - - gen kung i nå - got

hand En snibb af hen - - - nes
 hand Som drog i hen - - - nes
 hand En bit af hen - - - nes
 land Kan ge ett bätt - - - re

En snibb af hen-nes förklädsband.
 Som drog i hen-nes förklädsband.
 En bit af mammans förklädsband.
 Kan ge ett präk-ti - ga - re band.

≡ skarlakan, // mossgrönt, || löfgult, ■ mörkt hafslätt, □ botten af oblekt linne.

Mönster, kopia af en »Agedyna», tillhörig en bondefamilj nära Kristianstad. Det har af Handarbetets Vänner utförts i s. k. »krabba-snår» — en väfnad der mönstret ligger upphöjdt (krabbigt == skrofligt) på en slät, föga synlig botten af gullvitt linne — och användts bl. a. till dörrförhängen i samqväms-salen på ett gammalt herresäte.

Detta slags mönster kan återgifvas äfven i flossa- och upphentaväf, likasom i s. k. tvistsöm på stramalj. Garn i de riktiga färgerna torde dock knappast fås annat än hos Handarbetets Vänner.

Handwritten text in a cursive script, likely a letter or document, located on the left side of the page.

Vertical handwritten text or a signature, positioned in the center of the page.

Handwritten text in a cursive script, located on the right side of the page, possibly a continuation of the document or a separate note.